

Συμβούλιο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 13 Οκτωβρίου 2023
(OR. en)

14191/23

AG 118
EMPL 484
SOC 681
MIGR 338
COH 72
SAN 586

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Για τη Γενική Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κα Martine DEPREZ, Διευθύντρια
Ημερομηνία Παραλαβής:	12 Οκτωβρίου 2023
Αποδέκτης:	κα Thérèse BLANCHET, Γενική Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2023) 577 final
Θέμα:	ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Δημογραφική αλλαγή στην Ευρώπη: μια εργαλειοθήκη για δράση

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2023) 577 final.

συνημμ.: COM(2023) 577 final

Βρυξέλλες, 11.10.2023
COM(2023) 577 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Δημογραφική αλλαγή στην Ευρώπη: μια εργαλειοθήκη για δράση

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι άνθρωποι σε ολόκληρη την Ευρώπη ζουν περισσότερο, υγιέστεροι. Το προσδόκιμο ζωής έχει αυξηθεί χάρη στην ευρεία κοινωνική και οικονομική πρόοδο της Ευρώπης τις τελευταίες δεκαετίες, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου, της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, καθώς και της προόδου στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και της ιατρικής. Καθώς αυξάνεται το προσδόκιμο ζωής, η Ευρώπη πρέπει να οικοδομήσει μια «κοινωνία μακροζωίας» που θα εκτιμά τη μεγαλύτερη διάρκεια ζωής σε πιο προχωρημένη ηλικία, θα ενδυναμώνει τους μεγαλύτερους σε ηλικία πολίτες και θα καλλιεργεί την ευημερία και την ευεξία τόσο των σημερινών όσο και των μελλοντικών γενεών.

Ωστόσο, η δημογραφική αλλαγή έχει άμεσο αντίκτυπο στο ανθρώπινο κεφάλαιο της ΕΕ και στην ανταγωνιστικότητά της. Η γήρανση του πληθυσμού και η συρρίκνωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας αναμένεται να επιδεινώσουν τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και να αυξήσουν την πίεση στους δημόσιους προϋπολογισμούς. Η γήρανση του πληθυσμού είναι επίσης πιθανό να έχει σημαντικό αντίκτυπο στις επενδύσεις, την παραγωγικότητα και την επιχειρηματική δραστηριότητα. Επιπλέον, η δημογραφική αλλαγή επηρεάζει την κοινωνική, εδαφική και διαγενεακή συνοχή των δημοκρατικών κοινωνιών μας, καθώς ορισμένα κράτη μέλη και περιφέρειες πλήττονται περισσότερο από άλλα.

Στα συμπεράσματα του Ιουνίου 2023, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε μια εργαλειοθήκη για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων και ιδίως των επιπτώσεών τους στο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Ευρώπης. Οι πολίτες αναμένουν την ανάληψη κοινής δράσης από την ΕΕ και τις εθνικές κυβερνήσεις τους για τη διαχείριση της δημογραφικής αλλαγής και των επιπτώσεών της. Οι σχετικές πολιτικές θα πρέπει να καθοδηγούνται από τις αρχές της ισότητας των φύλων και της διαγενεακής δικαιοσύνης¹, να βασίζονται στις τοπικές πραγματικότητες που λαμβάνουν υπόψη τις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές και να υιοθετούν άλλες παγκόσμιες μεγάλες, όπως η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση. Η κλίμακα του έργου απαιτεί μια συντονισμένη προσέγγιση στο επίπεδο του συνόλου της διοίκησης με τη συμμετοχή όλων των παραγόντων της οικονομίας και της κοινωνίας με δημοκρατικό και συμπεριληπτικό τρόπο. Αν ακολουθήσουμε την προσέγγιση αυτή, μπορούμε να διαχειριστούμε τις δημογραφικές τάσεις ώστε να ενισχυθεί συνολικά η ανθεκτικότητα της Ευρώπης, όπως τόνισαν οι πολίτες της ΕΕ στο πλαίσιο της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης².

Η δημογραφική αλλαγή καθορίζεται πρωτίστως από τις επιλογές ζωής των ατόμων και των οικογενειών. Ωστόσο, οι ενωσιακές και οι εθνικές πολιτικές θα πρέπει να συμβάλλουν ώστε οι πολίτες της Ευρώπης να μπορούν να εκπληρώνουν τις προσδοκίες τους. Για τον σκοπό αυτό, οι δημόσιες πολιτικές και η στήριξη στο αντίστοιχο επίπεδο θα πρέπει να προσαρμοστούν με σκοπό:

- i. τον καλύτερο συνδυασμό των **οικογενειακών προσδοκιών και της αμειβόμενης εργασίας**, ιδίως με τη διασφάλιση της πρόσβασης σε ποιοτική παιδική μέριμνα και της

¹ Η διαγενεακή δικαιοσύνη είναι η ιδέα της δικαιοσύνης μεταξύ των διαφόρων γενεών. Μπορεί να εφαρμοστεί στη δίκαιη δυναμική μεταξύ παιδιών, νέων, ενηλίκων και ηλικιωμένων, καθώς και μεταξύ των γενεών που ζουν σήμερα και των μελλοντικών γενεών. Αφορά διάφορους τομείς και περιλαμβάνει θέματα όπως η οικονομική ή κοινωνική δικαιοσύνη, το βιοτικό επίπεδο ή η κλιματική αλλαγή.

² Διάσκεψη για το Μέλλον της Ευρώπης, Έκθεση επί του τελικού αποτελέσματος, Μάιος 2022 (15. Πρόταση: Δημογραφική μετάβαση).

ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των φύλων·

- ii. τη στήριξη και ενδυνάμωση των **νεότερων γενεών** ώστε να ευδοκιμήσουν, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να διευκολυνθεί η πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας και σε οικονομικά προσιτή στέγαση·
- iii. την ενδυνάμωση των **παλαιότερων γενεών** και τη διατήρηση της ευημερίας τους, μέσω μεταρρυθμίσεων σε συνδυασμό με κατάλληλες πολιτικές για την αγορά εργασίας και τον χώρο εργασίας·
- iv. όπου απαιτείται, τη βοήθεια για την κάλυψη των ελλείψεων εργατικού δυναμικού μέσω της **διαχείρισης της νόμιμης μετανάστευσης** σε πλήρη συμπληρωματικότητα με την αξιοποίηση ταλέντων από το εσωτερικό της Ένωσης.

Τα εργαλεία της ΕΕ —κανονιστικά μέσα, πλαίσια πολιτικής και χρηματοδότηση— θα πρέπει να συνδυάζονται αποτελεσματικά με εθνικές και περιφερειακές πολιτικές για την ενδυνάμωση και τη στήριξη όλων των γενεών, την υλοποίηση των επιλογών ζωής τους και των δυνατοτήτων τους στην οικονομία και την κοινωνία γενικότερα.

2. Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΑΝΑΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΙ ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΑΣ

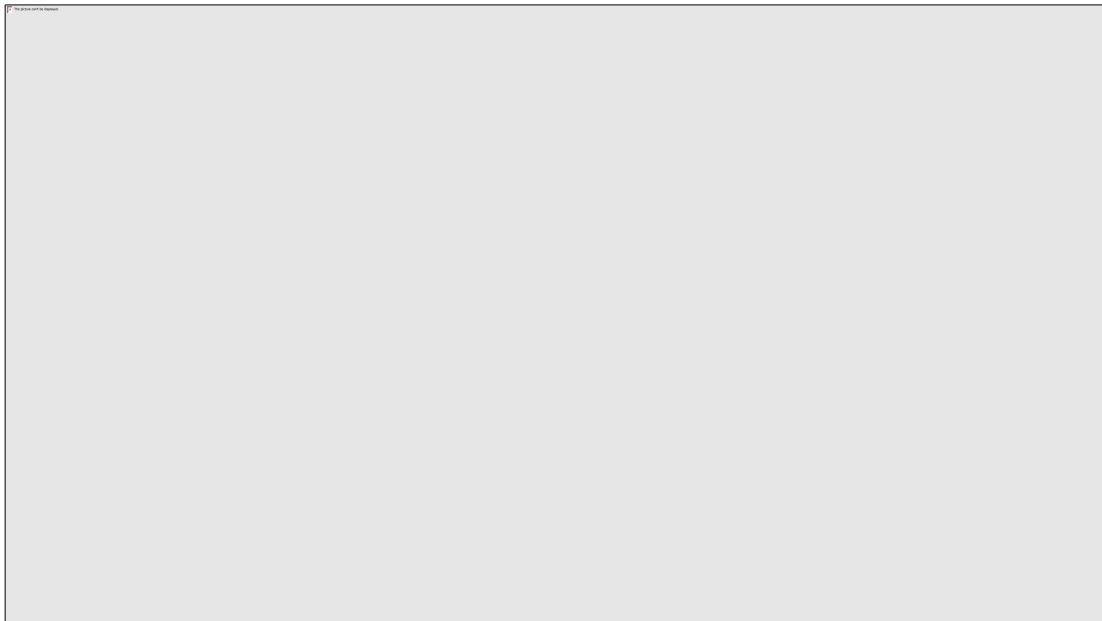
Τα επόμενα έτη, η συρρίκνωση και η συνεχιζόμενη γήρανση του πληθυσμού της ΕΕ κινδυνεύουν να επηρεάσουν αρνητικά τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της ΕΕ. Σε παγκόσμιο επίπεδο, προβλέπεται ότι ο πληθυσμός θα αυξάνεται καθ' όλη τη διάρκεια του 21ου αιώνα και η γήρανση θα αποτελέσει ολοένα και πιο σημαντική δημογραφική τάση³. Η κατεύθυνση και ο ρυθμός της δημογραφικής αλλαγής ποικίλλουν μεταξύ των χωρών και μεγάλο ποσοστό της παγκόσμιας αύξησης του πληθυσμού προβλέπεται να σημειωθεί σε χώρες χαμηλού εισοδήματος. Εντός της ΕΕ, λόγω της γήρανσης και της μείωσης των ποσοστών γεννήσεων, ο πληθυσμός θα κορυφωθεί γύρω στο 2026 και θα συρρικνωθεί σταδιακά τις επόμενες δεκαετίες. Ο πληθυσμός της ΕΕ σε ηλικία εργασίας προβλέπεται να μειωθεί (κατά 57,4 εκατομμύρια έως το 2100) και ο δείκτης εξάρτησης των ηλικιωμένων να αυξηθεί (από 33 % σε 60 % έως το 2100)⁴. Ως αποτέλεσμα αυτών των τάσεων, το μερίδιο της ΕΕ στον παγκόσμιο πληθυσμό θα συνεχίσει να μειώνεται (από 6 % σήμερα σε λιγότερο από 4 % το 2070⁵), μειώνοντας δυνητικά το σχετικό βάρος της ενιαίας αγοράς στην παγκόσμια οικονομία και περιορίζοντας τη γεωπολιτική επιρροή της ΕΕ.

³ Ηνωμένα Έθνη, Υπηρεσία Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων, Τμήμα Πληθυσμού, World Population Prospects (Προοπτικές του παγκόσμιου πληθυσμού) 2022.

⁴ Employment and Social Developments in Europe Annual Review (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση), SWD(2023) 248 final.

⁵ Βλ. έκθεση σχετικά με τον αντίκτυπο της δημογραφικής αλλαγής, COM(2020) 241 final. The impact of demographic change – in a changing environment (Ο αντίκτυπος της δημογραφικής αλλαγής σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον), SWD(2023) 21 final.

ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ ΗΠΕΙΡΟ, 1960-2100 (ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ %)

Η δημογραφική αλλαγή —εάν δεν αντιμετωπιστεί— μπορεί να επιδεινώσει περαιτέρω τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού, δημιουργώντας σημεία συμφόρησης στην οικονομία. Ήδη επί του παρόντος, οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού στην ΕΕ βρίσκονται σε επίπεδα ρεκόρ, με τη μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας να αποτελεί έναν από τους ποικίλους παράγοντες. Σε αρκετά κράτη μέλη και περιφέρειες υπάρχει ιδιαίτερα υψηλή ζήτηση για επαγγελματίες στους τομείς STEM (θετικές επιστήμες, τεχνολογία, μηχανική και μαθηματικά), ΤΠΕ (τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών), κατασκευές και περίθαλψη, και μεταφορές (ιδίως οδηγοί φορτηγών και πούλμαν)⁶. Καθώς οι «baby boomers» (τα άτομα που γεννήθηκαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1940 έως τα μέσα της δεκαετίας του 1960) θα συνταξιοδοτηθούν έως τα μέσα της δεκαετίας του 2030, οι ελλείψεις τόσο σε επαγγέλματα υψηλής όσο και χαμηλής ειδίκευσης προβλέπεται να αυξηθούν σημαντικά αν δεν υπάρξουν αντισταθμιστικές τάσεις. Η ενεργοποίηση του εργατικού δυναμικού και οι αυξήσεις των μισθών στα επαγγέλματα που επηρεάζονται ιδιαίτερα ενδέχεται να μειώσουν τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού. Ωστόσο, εάν δεν υποστηριχθεί από την αύξηση της παραγωγικότητας, η αύξηση του κόστους εργασίας μπορεί επίσης να επηρεάσει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της ΕΕ έναντι των ανταγωνιστών τους σε άλλες μεγάλες οικονομίες.

Η δημογραφική αλλαγή μπορεί να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες σε διάφορους τομείς, αλλά και να αυξήσει ορισμένους κινδύνους στρατηγικών εξαρτήσεων. Η γήρανση του πληθυσμού της Ευρώπης αυξάνει το δυναμικό της «οικονομίας της τρίτης ηλικίας» στο προβλεπόμενο 28,1 % του ΑΕΠ της ΕΕ το 2025⁷. Σε μια «κοινωνία της μακροζωίας», εμφανίζονται ευκαιρίες

⁶ Employment and Social Developments in Europe Annual Review (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση), SWD(2023) 248 final.

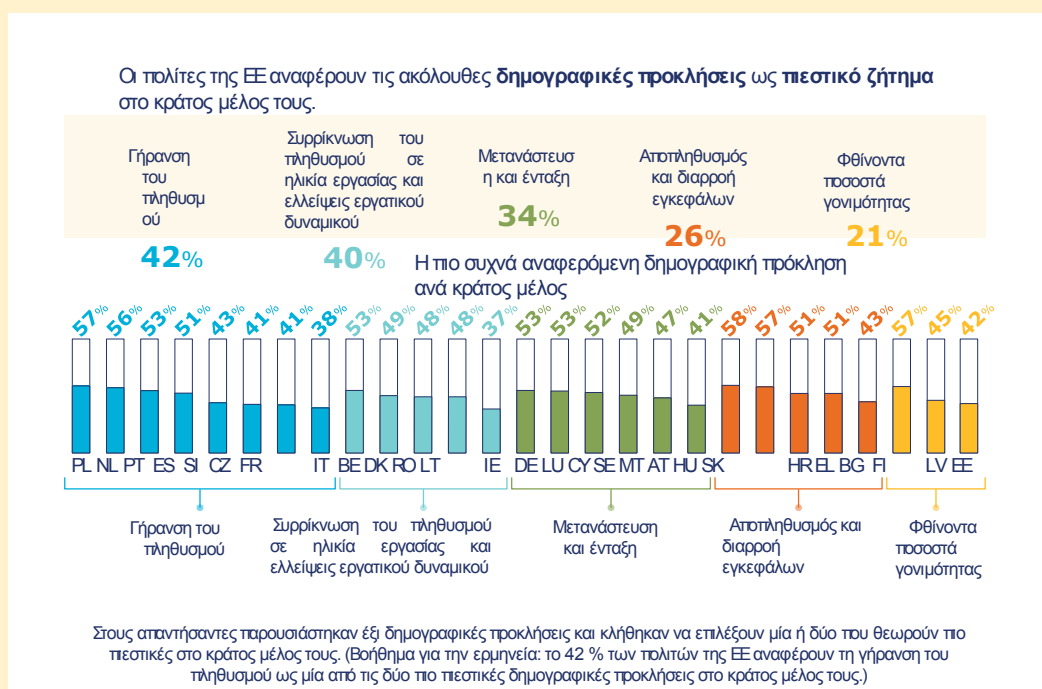
⁷ Σε μια «οικονομία της τρίτης ηλικίας», η οικονομική δραστηριότητα εξυπηρετεί τις ανάγκες των ατόμων ηλικίας 50 ετών και άνω, για παράδειγμα μέσω της αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών και της περαιτέρω οικονομικής δραστηριότητας που δημιουργούν οι δαπάνες τους. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018), The silver economy — Final report (Η οικονομία της τρίτης ηλικίας — Τελική έκθεση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

σε διάφορους τομείς, όπως η τεχνολογία, η υγεία και η περίθαλψη, η ιατρική, η διατροφή και η ευεξία, η εκπαίδευση και η διά βίου μάθηση, οι μεταφορές και οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, καθώς και η κοινωνική οικονομία. Οι δημογραφικές αλλαγές έχουν επίσης αντίκτυπο στην πρόσβαση σε ορισμένα φάρμακα κρίσιμης σημασίας, καθώς αυξάνουν τη ζήτηση για φάρμακα προσαρμοσμένα στις παθήσεις που συνδέονται με την ηλικία και τη γηριατρική περίθαλψη, επηρεάζοντας έτσι τις προτεραιότητες έρευνας και ανάπτυξης φαρμακευτικών προϊόντων. Επιπλέον, οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού ενδέχεται να παρεμποδίσουν τις φιλοδοξίες για αύξηση της τοπικής παραγωγής.

Η δημογραφική αλλαγή επιδεινώνει την πρόκληση της παραγωγικότητας. Η αύξηση της παραγωγικότητας, η οποία οφείλεται εν μέρει στην καινοτομία και την αυτοματοποίηση (π.χ. χρήση ρομποτικής, τεχνητή νοημοσύνη), καθώς και η συσσώρευση μισθών που συνδέονται με τις εξελίξεις αυτές, μπορούν να προσφέρουν ένα «μέρισμα μακροζωίας» που συμβάλλει στην αντιστάθμιση της μείωσης του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας. Ωστόσο, η συνεχής αύξηση της παραγωγικότητας μπορεί να αποδειχθεί δύσκολη, ιδίως δεδομένου ότι τα χαμηλότερα ποσοστά αποταμίευσης των παλαιότερων γενεών διοχετεύουν πόρους προς την κατανάλωση και όχι προς παραγωγικές επενδύσεις. Τους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους απασχολεί επίσης περισσότερο η ανάγκη επικαιροποίησης των δεξιοτήτων τους. Επιπλέον, η γήρανση του πληθυσμού μειώνει την επιχειρηματική δραστηριότητα, καθώς οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες είναι λιγότερο πιθανό να ξεκινήσουν μια νέα επιχείρηση και η μεταβίβαση επιχειρήσεων από γενιά σε γενιά γίνεται πιο περίπλοκη και λιγότερο συχνή.

Πώς βλέπουν οι Ευρωπαίοι τη δημογραφική αλλαγή και τις συνέπειές της;

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα νέας έρευνας του Ευρωβαρόμετρου, 7 στους 10 Ευρωπαίους συμφωνούν ότι οι δημογραφικές τάσεις θέτουν σε κίνδυνο τη μακροπρόθεσμη οικονομική ευημερία και ανταγωνιστικότητα της ΕΕ.

Η πλειονότητα των Ευρωπαίων (51 %) πιστεύουν ότι η διαχείριση της δημογραφικής αλλαγής θα πρέπει να **παραμείνει πολιτική προτεραιότητα**, τόσο για την ΕΕ όσο και για τα κράτη μέλη, και η μεγάλη πλειονότητα —85 %— συμφωνούν ότι αυτό απαιτεί **στενή συνεργασία μεταξύ όλων των επιπέδων διακυβέρνησης**.

Ερωτηθέντες σχετικά με τις λύσεις πολιτικής, τα μέτρα που προτιμούν οι πολίτες για την αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού είναι η εξασφάλιση επαρκών **συντάξεων** που παραμένουν οικονομικά προσιτές για τις **μελλοντικές γενιές** (49 %), καθώς και η παροχή υψηλής ποιότητας και οικονομικά προσιτών υπηρεσιών **υγειονομικής περίθαλψης** (49 %). Στην αγορά εργασίας, οι πολίτες θεωρούν ότι οι δράσεις για την αντιμετώπιση της **ανεργίας των νέων** είναι οι πλέον αποτελεσματικές (61 %), ακολουθούμενες από πολιτικές για την **ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής** (48 %)⁸.

Η γήρανση του πληθυσμού ασκεί μεγαλύτερη πίεση στους δημόσιους προϋπολογισμούς. Η μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας ασκεί καθοδική πίεση στα έσοδα από τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Αντιθέτως, καθώς ο πληθυσμός γερνά, οι δαπάνες για την υγειονομική περίθαλψη, τη μακροχρόνια φροντίδα και τις συντάξεις προβλέπεται να αυξηθούν από 24,6 % του ΑΕΠ το 2019 σε σχεδόν 27 % το 2040⁹. Κατά συνέπεια, η πίεση στους δημόσιους προϋπολογισμούς μπορεί να μειώσει τα δημοσιονομικά περιθώρια που είναι διαθέσιμα για επενδύσεις σε άλλες προτεραιότητες πολιτικής, όπως η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση. Επιπλέον, μια γηράσκουσα κοινωνία χρειάζεται επενδύσεις σε προσαρμοσμένες λύσεις κινητικότητας και υποδομών¹⁰ που μπορούν να ωφελήσουν το σύνολο του πληθυσμού και να υλοποιηθούν με οικολογικό και φιλικό προς τις ψηφιακές τεχνολογίες τρόπο.

Ο δημογραφικός μετασχηματισμός της ΕΕ αλληλεπιδρά με άλλες παγκόσμιες megatrends, όπως η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση. Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα συνδέονται στενά με το επίπεδο του εισοδήματος, αλλά και με το ηλικιακό προφίλ των καταναλωτών. Ενώ καταναλώνουν λιγότερο σε απόλυτες τιμές, οι ηλικιωμένοι τείνουν να ζουν σε μικρότερα νοικοκυριά και έχουν υψηλότερες ανάγκες κατανάλωσης ενέργειας, με αποτέλεσμα περισσότερες κατά κεφαλήν εκπομπές. Εκπροσωπούνται επίσης περισσότερο στις αγροτικές περιοχές όπου η εξάρτηση από τη χρήση αυτοκινήτων είναι υψηλότερη. Δεδομένου ότι αυξάνεται το ποσοστό των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων στον πληθυσμό, εκτιμάται ότι μέχρι το 2060 ποσοστό έως 39 % των εκπομπών θα παράγονται από άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών. Ταυτόχρονα, η κλιματική αλλαγή και η ατμοσφαιρική ρύπανση έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη θνησιμότητα και τη νοσηρότητα του πληθυσμού, επηρεάζοντας ιδίως τις πιο ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων. Η κλιματική κρίση και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος μπορούν επίσης να διαδραματίσουν ρόλο στις επιλογές για την απόκτηση παιδιών ή όχι. Στο πλαίσιο της ψηφιακής μετάβασης, η τεχνολογία μπορεί να καταστήσει την υγεία και τη μακροχρόνια περίθαλψη οικονομικά αποδοτικότερες και να βελτιώσει την πρόσβαση σε υπηρεσίες και την ποιότητα των υπηρεσιών, μεταξύ άλλων σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές και για τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη

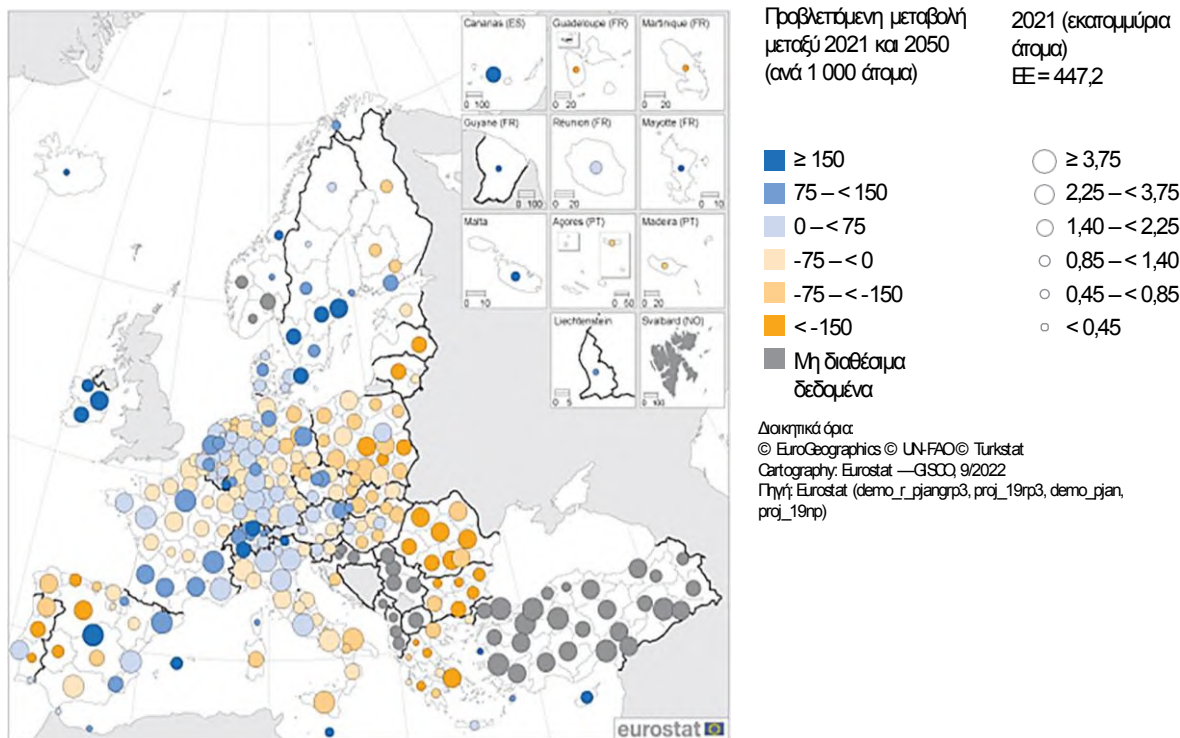
⁸Εκτακτο Ευρωβαρόμετρο 534, Δημογραφική αλλαγή στην Ευρώπη (Fieldwork: 1/9 – 14/9/2023).

⁹Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), The 2021 Ageing Report, Economic & Budgetary Projections for the EU Member States (Εκθεση του 2021 για τη δημογραφική γήρανση, Οικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις για τα κράτη μέλη της ΕΕ).

¹⁰ Βλ. τελική έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής προστασίας και του κράτους πρόνοιας στην ΕΕ (2023).

κινητικότητα. Ωστόσο, οι ανεπαρκείς ψηφιακές υποδομές και τα χαμηλά επίπεδα ψηφιακών δεξιοτήτων μπορούν να επιδεινώσουν το χάσμα μεταξύ περιφερειών, ομάδων και γενεών.

ΠΑΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ, 2021-2050

Οι εδαφικές ανισότητες κινδυνεύουν να αυξηθούν εντός και μεταξύ των κρατών μελών. Ορισμένες περιφέρειες αντιμετωπίζουν τις συνδυασμένες προκλήσεις της γήρανσης του πληθυσμού, του χαμηλού και στάσιμου ποσοστού ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση και της αποδημίας νέων και μορφωμένων ατόμων. Αυτό κινδυνεύει να τις θέσει σε παγίδα ανάπτυξης ταλέντων, περιορίζοντας την ικανότητά τους να οικοδομήσουν βιώσιμες, ανταγωνιστικές και βασισμένες στη γνώση οικονομίες¹¹. Ως αποτέλεσμα των δημογραφικών αλλαγών και των διαρθρωτικών μετασχηματισμών, πολλές λιγότερο ανεπτυγμένες και αγροτικές περιφέρειες αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, καθώς και χαμηλή περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και ικανότητα προσέλκυσης επενδύσεων, με ευδιάκριτες διαφορές μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών σε ορισμένες χώρες¹². Αυτές οι εδαφικές ανισότητες υπονομεύουν επίσης την κοινωνική συνοχή και την εμπιστοσύνη στους δημοκρατικούς θεσμούς και διαδικασίες στην Ευρώπη¹³.

¹¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Αξιοποίηση των ταλέντων στις περιφέρειες της Ευρώπης», COM(2023) 32 final.

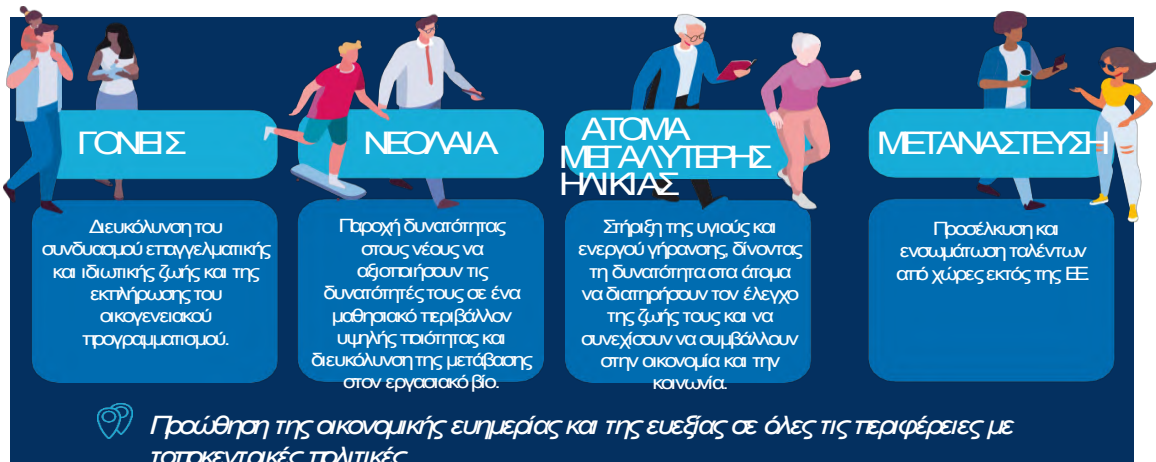
¹² Cohesion in Europe towards 2050, 8th report on economic, social, and territorial cohesion (Συνοχή στην Ευρώπη με ορίζοντα το 2050, 8η έκθεση για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή), SWD(2022) 24 final.

¹³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), The Demographic Landscape of EU Territories (Το δημογραφικό τοπίο των εδαφών της ΕΕ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

3. ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής σε όλα τα επίπεδα πρέπει να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον που θα επιτρέπει στους πολίτες σε ολόκληρη την Ένωση να υλοποιούν τις επιλογές τους για τη ζωή και να συνδυάζουν την οικογενειακή με την επαγγελματική ζωή. Συμπληρώνοντας τις προσπάθειες αυτές, η νόμιμη μετανάστευση και η αποτελεσματική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην ΕΕ μπορούν να συμβάλουν στην άμβλυνση των πιέσεων στην αγορά εργασίας και να δώσουν επιπλέον ώθηση στην καινοτομία και την επιχειρηματικότητα. Ένα ολοκληρωμένο σύνολο εργαλείων πολιτικής της ΕΕ είναι ήδη διαθέσιμο για τη στήριξη των κρατών μελών στη διαχείριση της δημογραφικής αλλαγής και των επιπτώσεών της. Η «εργαλειοθήκη» την οποία παρουσιάζει η παρούσα ανακοίνωση βασίζεται σε βέλτιστες και ελπιδοφόρες πρακτικές από ολόκληρη την Ένωση και συμπληρώνει τη δράση σε εθνικό επίπεδο. Αναγνωρίζεται επίσης η ανάγκη να ληφθεί υπόψη η εδαφική διάσταση των δημογραφικών αλλαγών, ιδίως στις περιφέρειες που βιώνουν το φαινόμενο της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και της σημαντικής εξερχόμενης κινητικότητας των νέων εργαζομένων («διαρροή εγκεφάλων»).

ΜΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

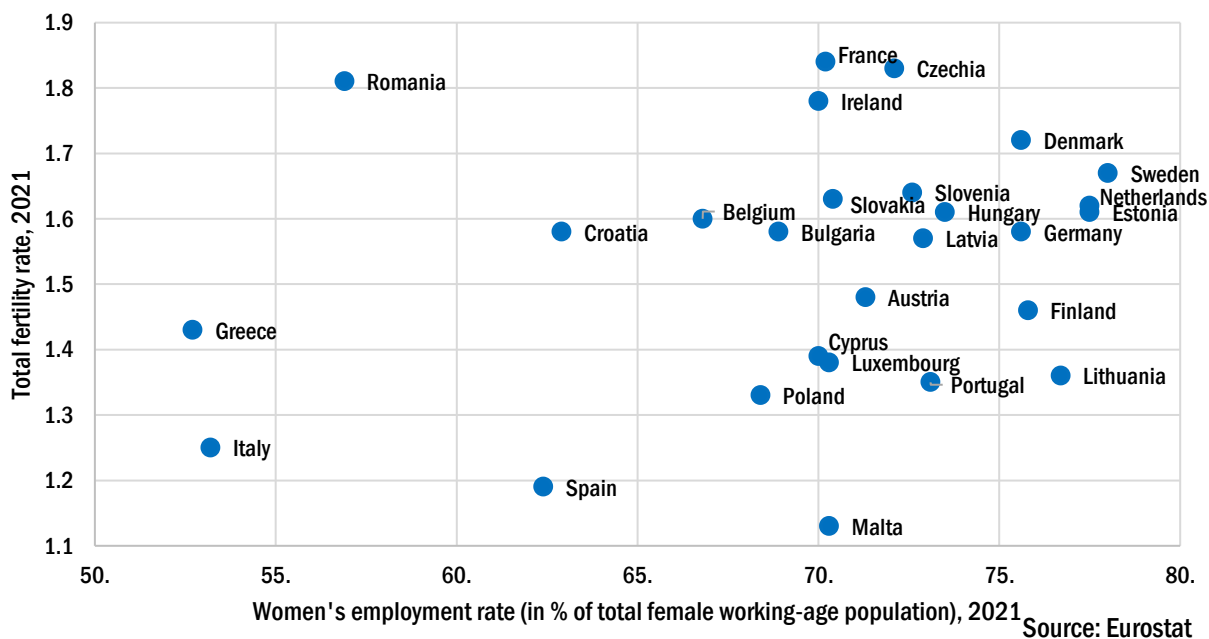

3.1. Συνδυασμός οικογενειακών προσδοκιών και αμειβόμενης εργασίας

Όλοι θα πρέπει να έχουν την απαιτούμενη στήριξη ώστε να μην χρειάζεται να επιλέξουν μεταξύ επαγγελματικής σταδιοδρομίας και οικογένειας. Η απόκτηση παιδιών είναι θέμα προσωπικής επιλογής. Ωστόσο, η ποιότητα ζωής, η διαθεσιμότητα φροντίδας και στέγης, καθώς και οι ευκαιρίες εργασίας και το επαρκές εισόδημα μπορούν να επηρεάσουν αυτές τις επιλογές. Παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση των νέων να αναβάλλουν την απόφαση για τη δημιουργία οικογένειας ή να περιορίζουν το μέγεθός της. Ωστόσο, όταν ερωτώνται, πολλοί από αυτούς, ιδίως οι γυναίκες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, αναφέρουν ότι θα ήθελαν να είχαν περισσότερα

παιδιά απ' όσα κάνουν στην πραγματικότητα. Μερικά από τα βασικά στοιχεία που εξηγούν την απόκλιση μεταξύ του πραγματικού και του επιθυμητού μεγέθους της οικογένειας είναι η δυσκολία συνδυασμού της εργασίας με τις ευθύνες φροντίδας και οι συνεχιζόμενες ανισότητες μεταξύ φύλων, καθώς και η οικονομική και κοινωνική ανασφάλεια που συνδέεται με τις προοπτικές απασχόλησης, το κόστος διαβίωσης και στέγασης.

ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ & ΠΟΣΟΣΤΑ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Για να επιτευχθεί ο στόχος της ΕΕ σχετικά με το ποσοστό απασχόλησης για το 2030¹⁴, πρέπει να προσπαθήσουμε να μειώσουμε τουλάχιστον κατά το ήμισυ, σε σύγκριση με το 2019, το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά την απασχόληση. Η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας θα μπορούσε να αποτελέσει ένα από τα πλέον αποτελεσματικά μέτρα αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της γήρανσης του πληθυσμού¹⁵. Παρά τις βελτιώσεις που σημειώθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες, η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας εξακολουθεί να υπολείπεται εκείνης των ανδρών. Στην ΕΕ, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών παραμένει κατά 10,7 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από εκείνο των ανδρών, με σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών (από 20,1 εκατοστιαίες μονάδες στη Ρουμανία έως 1,4 εκατοστιαίες μονάδες στη Λιθουανία).¹⁶ Ορισμένα κράτη μέλη, όπως η **Σουηδία** και η **Δανία**, καταφέρνουν να έχουν σχετικά υψηλά ποσοστά απασχόλησης γυναικών, άνω του 75 %, (καθώς και χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά την απασχόληση κάτω του μέσου όρου), ενώ τα ποσοστά τους όσον αφορά τη γονιμότητα είναι επίσης σχετικά υψηλά σε σύγκριση με εκείνα της ΕΕ. Ωστόσο, οι γυναίκες σε όλα σχεδόν τα

¹⁴ Κατά την κοινωνική σύνοδο κορυφής του Πόρτο το 2021, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ, μεταξύ άλλων, υποστήριξαν τον πρωταρχικό στόχο του σχεδίου δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων για την απασχόληση με ορίζοντα το 2030, που είναι η επίτευξη ποσοστού απασχόλησης τουλάχιστον 78 % για τον πληθυσμό ηλικίας 20 έως 64 ετών, έως το 2030.

¹⁵ European Commission (2019), Demographic Scenarios for the EU: Migration, population and education (Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019), Δημογραφικά σενάρια για την ΕΕ: μετανάστευση, πληθυσμός και εκπαίδευση). Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

¹⁶ Βλ. πίνακα αποτελεσμάτων στον κοινωνικό τομέα για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων των προαναφερθέντων, εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης συχνότερα απ' ό,τι οι άνδρες, και το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων παραμένει σημαντικό, ιδίως όσον αφορά τις γυναίκες με παιδιά, με σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών¹⁷.

Η μη αμειβόμενη παροχή φροντίδας αποκλείει περίπου 7,7 εκατομμύρια γυναίκες στην ΕΕ από την αγορά εργασίας. Συγκριτικά αναφέρουμε ότι ο αντίστοιχος αριθμός για τους άνδρες περιορίζεται στις 450 000¹⁸. Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας των γυναικών με με βρέφη έχει μάλιστα επιδεινωθεί τις τελευταίες δύο δεκαετίες¹⁹, και αυτό συχνά επηρεάζει τη σταδιοδρομία και το εισόδημά τους για πολλά χρόνια. Η ένταση της παρεχόμενης φροντίδας έχει επίσης σημασία: μόνο το 35 % των άτυπων φροντιστών που παρέχουν φροντίδα επί περισσότερες από 40 ώρες εβδομαδιαίως είναι εργαζόμενοι (έναντι 71 % εκείνων που παρέχουν φροντίδα επί λιγότερες από 10 ώρες εβδομαδιαίως)²⁰. Οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται σε μεγάλο βαθμό σε επαγγελματικούς τομείς με ελλείψεις, όπως οι ΤΠΕ. Αυτό επιδεινώνει τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και τον δείκτη εξάρτησης των ηλικιωμένων, αφού ο αριθμός των οικονομικά ενεργών μειώνεται και θα συνεχίσει να μειώνεται. Η περαιτέρω αύξηση της ανάγκης για φροντίδα λόγω της γήρανσης μπορεί να επηρεάσει δυσανάλογα τις γυναίκες, καθώς το βάρος της άτυπης φροντίδας εξακολουθεί να κατανέμεται άνισα.

Οι οικονομικά προσιτές, προσβάσιμες και καλής ποιότητας υπηρεσίες παιδικής φροντίδας παρέχουν στους γονείς τη δυνατότητα να συνδυάσουν την αμειβόμενη εργασία με την οικογενειακή ζωή. Στη στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού ²¹ τονίζεται ότι θα πρέπει να διασφαλίζεται η πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και διαχωρισμούς. Το 2022, μόλις πάνω από το ένα τρίτο των παιδιών ηλικίας κάτω των τριών ετών (35,7 %) στην ΕΕ συμμετείχαν σε επίσημες δομές που παρέχουν προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (ΠΕΦ), με σημαντικές διαφορές εντός και μεταξύ των χωρών, και σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής για τα παιδιά σε μειονεκτική κατάσταση. Μόνο εννέα κράτη μέλη έχουν επιτύχει τον αναθεωρημένο στόχο της Βαρκελώνης για το 2030, σχετικά με ποσοστό συμμετοχής 45 % στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Μόνο στη **Δανία** η ολοήμερη

Η **Κροατία**, στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που υπέβαλε, θέτει ως στόχο την επέκταση της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, επενδύοντας περίπου 215 εκατ. EUR. Στόχος της είναι να εξασφαλίσει σε όλα τα παιδιά ηλικίας άνω των τεσσάρων ετών μια θέση στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, δημιουργώντας παράλληλα 22 500 νέες θέσεις μέσω επενδύσεων σε κατασκευές

¹⁷ Το 2021, οι ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των γυναικών ήταν κατά μέσο όρο χαμηλότερες κατά 12,7 % από αυτές των ανδρών στην ΕΕ· το υψηλότερο μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων παρατηρείται στην Εσθονία (20,5 %) και το χαμηλότερο στο Λουξεμβούργο (-0,2 %).

¹⁸ Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (2020), Gender inequalities in care and consequences for the labour market (Οι ανισότητες μεταξύ των φύλων στη φροντίδα και οι συνέπειες για την αγορά εργασίας).

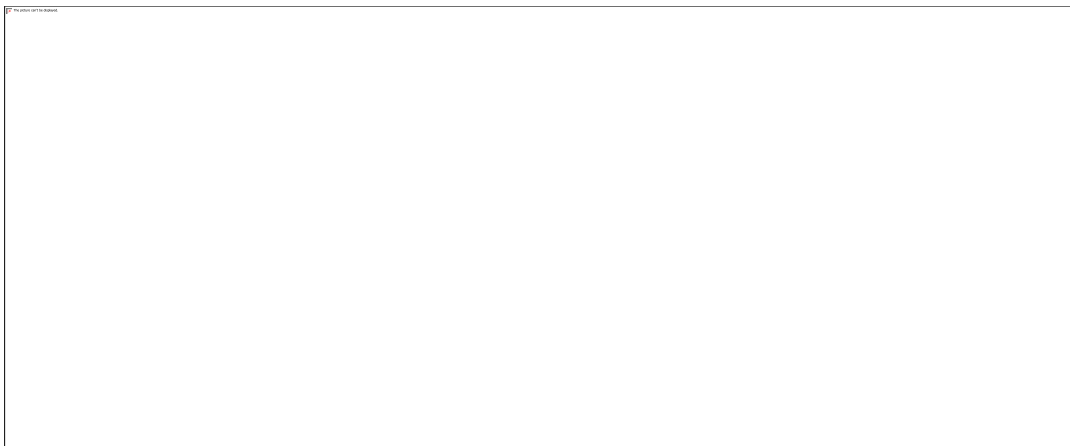
¹⁹ Employment and Social Developments in Europe Annual Review (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση), SWD(2023) 248 final.

²⁰ Van der Ende, M. et al. (2021), Study on exploring the incidence and costs of informal long-term care in the EU (Μελέτη για τη διερεύνηση της επίπτωσης και του κόστους της άτυπης παροχής μακροχρόνιας φροντίδας στην ΕΕ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

²¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, COM(2021) 142 final.

παιδική φροντίδα αποτελεί πραγματικότητα για την πλειονότητα όλων των παιδιών ηλικίας κάτω των τριών ετών. Η επέκταση οικονομικά προσιτών και ποιοτικών υπηρεσιών φροντίδας, όπως, για παράδειγμα, προβλέπει σε μεγάλο βαθμό το ΣΑΑ της **Πορτογαλίας**, μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στην απασχόληση των γυναικών, ιδίως σε χώρες με επί του παρόντος χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και χαμηλά ποσοστά επίσημης παροχής φροντίδας. Οι αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές με χαμηλή διαθεσιμότητα υπηρεσιών φροντίδας θα ωφεληθούν σημαντικά από την επέκταση των κοινωνικών υποδομών. Οι προσβάσιμες, οικονομικά προσιτές και καλής ποιότητας υπηρεσίες παιδικής φροντίδας δίνουν, με τη σειρά τους, στους γονείς τη δυνατότητα να δημιουργήσουν οικογένεια παραμένοντας ενεργοί, ώστε να αποκτήσουν ανεξάρτητο εισόδημα και να συνεχίσουν τη σταδιοδρομία τους.

ΠΑΙΔΙΑ ΣΕ ΕΠΙΣΗΜΕΣ ΔΟΜΕΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ (% ΠΑΙΔΙΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΕΤΩΝ)

Ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας και πολιτικές που προάγουν την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής μπορούν να συμβάλουν στην ελάφρυνση του βάρους της φροντίδας για τις γυναίκες. Από εμπειρίες στα κράτη μέλη προκύπτει ότι διάφορα μέτρα μπορούν να έχουν μακράς διάρκειας αποτελέσματα για τον ισότιμο επιμερισμό του βάρους της φροντίδας μεταξύ των γονέων, μεταξύ των οποίων ευέλικτα μοντέλα εργασίας, ικανοποιητικά δικαιώματα άδειας, και ιδίως άδειας πατρότητας και μη μεταβιβάσιμης αμειβόμενης γονικής άδειας, σε συνδυασμό με μέτρα που αποβλέπουν στην ευρύτερη υιοθέτησή τους. Στην ΕΕ, κάθε πατέρας δικαιούται αμειβόμενη άδεια πατρότητας τουλάχιστον 10 ημερών και αμειβόμενη γονική άδεια τεσσάρων μηνών, αλλά μέχρι στιγμής τα δικαιώματα αυτά έχουν ενσωματωθεί με διαφορετικούς τρόπους. Για παράδειγμα, η **Ισπανία** και η **Φινλανδία** προσφέρουν άδεια πατρότητας συγκριτικά μεγάλης διάρκειας²². Ωστόσο, η χρήση της γονικής άδειας από τους πατέρες παραμένει γενικά χαμηλή. Η άδεια φροντίδας, όπως παρέχεται γενναιόδωρα στις **Κάτω Χώρες**, για παράδειγμα, μπορεί επίσης να βοηθήσει όσους έχουν ευθύνες φροντίδας για εξαρτώμενους συγγενείς να παραμείνουν στην αγορά εργασίας. Οι ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας μπορούν να βοηθήσουν στην προσαρμογή του χρόνου εργασίας με βάση τις οικογενειακές

²² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022), The transposition of the Work-Life Balance Directive in EU Member States: A long way ahead (Η μεταφορά της οδηγίας για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών της ΕΕ: ο δρόμος είναι ακόμη μακρύς), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

ευθύνες, μεταξύ άλλων με την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των φύλων όσον αφορά την εργασία με μειωμένο ωράριο. Η αξιοποίηση της τηλεργασίας, όπου είναι δυνατόν και υπό τις κατάλληλες συνθήκες, μπορεί επίσης να συμβάλει στον καλύτερο συνδυασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Στοχευμένες μεταρρυθμίσεις των συστημάτων φορολογίας και παροχών μπορούν να διασφαλίσουν ότι η εργασία ανταμείβεται. Κατά μέσο όρο, μια χαμηλόμισθη ανύπαντρη μητέρα που αναλαμβάνει θέση εργασίας στην ΕΕ χάνει περίπου τα δύο τρίτα των ακαθάριστων αποδοχών από την εργασία της, λόγω ενός συνδυασμού εξόδων για τις υπηρεσίες παιδικής φροντίδας, καταργούμενων παροχών και φόρων.²³ Τα καλά σχεδιασμένα συστήματα φορολόγησης και παροχών διασφαλίζουν ότι τόσο τα άτομα όσο και οι οικογένειες ωφελούνται οικονομικά από την αμειβόμενη εργασία, για παράδειγμα με την κατάργηση των φορολογικών αντικινήτρων για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας. Η μείωση της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων ή η θέσπιση/επέκταση των πιστώσεων φόρου εισοδήματος για τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα μπορούν να συμβάλουν στην είσοδο περισσότερων ατόμων στην αμειβόμενη απασχόληση, διατηρώντας παράλληλα την προοδευτικότητα της άμεσης φορολογίας για τη διασφάλιση της χρηματοδότησης της κοινωνικής προστασίας και των δημόσιων επενδύσεων. Τα επιδόματα τέκνων μπορούν να στηρίξουν προσωρινά τη δημιουργία οικογένειας. Ωστόσο, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι ο σχεδιασμός τους είναι στοχευμένος και ότι δεν αποθαρρύνουν τις γυναίκες να βρουν αμειβόμενη εργασία, όπως γίνεται, για παράδειγμα, με το «ευέλικτο επίδομα φροντίδας» της **Φινλανδίας**.

Βασικά εργαλεία σε επίπεδο ΕΕ:

- Η οδηγία για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής²⁴ εισήγαγε το δικαίωμα σε αμειβόμενη άδεια πατρότητας, αμειβόμενη γονική άδεια, δικαίωμα άδειας φροντίδας και δικαίωμα αίτησης ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας για όλους τους εργαζόμενους γονείς (τουλάχιστον έως ότου το παιδί συμπληρώσει το όγδοο έτος της ηλικίας του).
- Περαιτέρω νομική προστασία περιλαμβάνει, ιδίως, την οδηγία για τις εγκύους εργαζόμενες²⁵ (δικαίωμα ελάχιστης άδειας μητρότητας και προστασίας από απόλυση κατά τη διάρκεια της άδειας) και την οδηγία για τις ίσες ευκαιρίες και την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης²⁶ (προστασία από απόλυση κατά τη διάρκεια της άδειας πατρότητας και υιοθεσίας).
- Η σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα²⁷ ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να αυξήσουν τη συμμετοχή στις υπηρεσίες αυτές θεσπίζοντας φιλόδοξους στόχους και στηρίζει την παροχή ποιοτικών, οικονομικά προσιτών και προσβάσιμων υπηρεσιών, με ιδιαίτερη προσοχή στην ένταξη των παιδιών από

²³ ΟΟΣΑ 2022, Net childcare costs in EU countries (Καθαρό κόστος παιδικής φροντίδας στις χώρες της ΕΕ), 2021.

²⁴ Οδηγία (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές και την κατάργηση της οδηγίας 2010/18/ΕΕ του Συμβουλίου.

²⁵ Οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 1992 σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχόνων και γαλουχουσών εργαζομένων.

²⁶ Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (αναδιατύπωση).

²⁷ Σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2022 σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: οι στόχοι της Βαρκελώνης για το 2030 (2022/C 484/01).

μειονεκτούντα περιβάλλοντα.

- Η δήλωση σχετικά με τις γυναίκες στο ψηφιακό περιβάλλον δεσμεύει τα κράτη μέλη να ενισχύσουν τη συμμετοχή των γυναικών στο ψηφιακό περιβάλλον, σε συνεργασία με τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα και την κοινωνία των πολιτών για την επίτευξη ισότητας στην τεχνολογία.

Βασικά επόμενα βήματα:

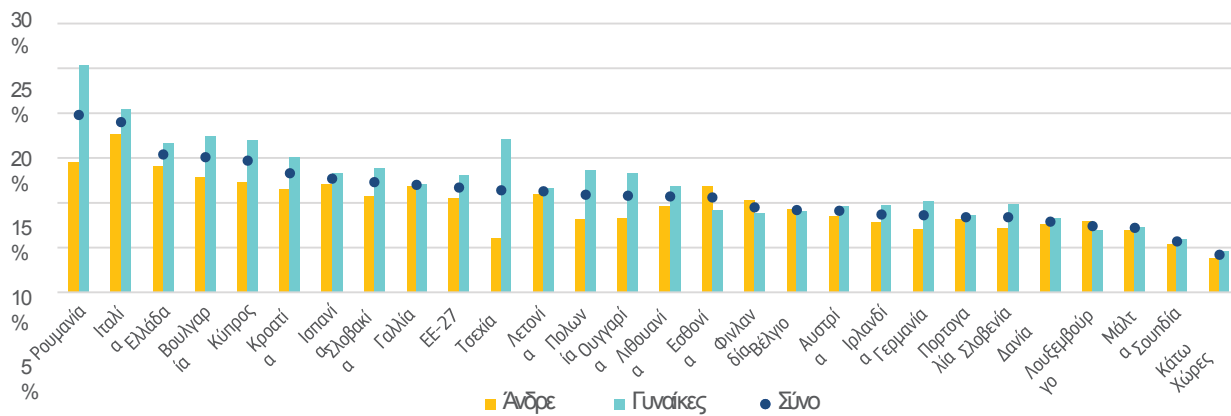
- Η αναθεώρηση της οδηγίας για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής το 2027 θα δώσει την ευκαιρία να αξιολογηθεί κατά πόσον οι κανόνες εξακολουθούν να ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες εργασιακές πρακτικές.
- Στο πλαίσιο της στρατηγικής της για την ισότητα των φύλων, η Επιτροπή θα διοργανώσει εκστρατεία για τα δικαιώματα ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, με σκοπό την ευαισθητοποίηση των εργαζόμενων γονέων και φροντιστών σχετικά με τα δικαιώματά τους και θα δρομολογήσει πρόσκληση υποβολής προτάσεων στο πλαίσιο του προγράμματος «Πολίτες, Ισότητα, Δικαιώματα και Αξίες» για έργα που αποβλέπουν στην προώθηση φιλικών προς την οικογένεια ρυθμίσεων για τον χρόνο εργασίας και στην αναγνώριση της αξίας της φροντίδας.
- Έως τον Ιούνιο του 2024, τα κράτη μέλη αναμένεται να ενημερώσουν την Επιτροπή σχετικά με τα μέτρα που εφαρμόζουν ή σχεδιάζουν στο πλαίσιο της σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα για την επίτευξη των στόχων που έχουν συμφωνηθεί για το 2030.

3.2. Στήριξη και ενδυνάμωση των νεότερων γενεών ώστε να ευημερήσουν

Το δυναμικό των νέων στην Ευρώπη δεν έχει ακόμη αξιοποιηθεί πλήρως. Το 2022, περισσότεροι από ένας στους δέκα νέους ηλικίας 15 έως 29 ετών στην ΕΕ ήταν εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ)²⁸, μεταξύ των οποίων το 13,1 % ήταν νέες γυναίκες, το 20 % νέοι που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ και το 56 % νεαροί Ρομά ηλικίας 16-24 ετών. Σημαντικές εδαφικές ανισότητες παρατηρούνται μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ, με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ΕΑΕΚ στις νότιες και ανατολικές περιφέρειες της ΕΕ, καθώς και στις εξόχως απόκεντρες περιοχές της Γαλλίας. Σε ορισμένες από τις περιφέρειες αυτές, πάνω από το ένα τέταρτο του συνόλου των νέων ήταν ΕΑΕΚ. Οι νέοι που προέρχονται από οικογένειες από μειονεκτούντα περιβάλλοντα, για παράδειγμα με γονείς χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, τείνουν να έχουν χειρότερες επιδόσεις στην τάξη και διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Οι νέοι εκτός σχολείου και εκτός απασχόλησης δεν μπορούν να αποκτήσουν πείρα και ούτε να λάβουν κατάρτιση στον χώρο εργασίας, πράγμα που θα μπορούσε να επηρεάσει τις μακροπρόθεσμες προοπτικές απασχόλησής τους. Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν αρνητικά τους δείκτες εξάρτησης του ενεργού, απασχολούμενου πληθυσμού σε σχέση με εκείνους που βρίσκονται εκτός εργατικού δυναμικού.

²⁸ Βλ. πίνακα αποτελεσμάτων στον κοινωνικό τομέα για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

ΝΕΟΙ (ΗΛΙΚΙΑΣ 15-29 ΕΤΩΝ) ΕΚΤΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, 2022

Η ενδυνάμωση των νέων ξεκινά από τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για όλα τα παιδιά. Τα παιδιά χρειάζονται προστασία, στήριξη και ενδυνάμωση. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα παιδιά κατά την περίοδο διάπλασης της προσωπικότητάς τους. Πέρα από τη στήριξη του εισοδήματος των γονέων, οι βασικές λύσεις πολιτικής περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της πρόσβασης των παιδιών σε ποιοτικές υπηρεσίες, ιδίως στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, τη βασική εκπαίδευση (συμπεριλαμβανομένων των σχολικών δραστηριοτήτων), την υγειονομική περίθαλψη και τη διατροφή. Για παράδειγμα, η **Βουλγαρία** επενδύει 245 εκατ. EUR από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) για τον εκσυγχρονισμό των διδακτικών εργαλείων και την ενίσχυση της διδασκαλίας των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM) στα σχολεία μέσω της δημιουργίας ενός εθνικού και τριών περιφερειακών κέντρων STEM, καθώς και περισσότερων από 2 200 εργαστηρίων STEM και αιθουσών διδασκαλίας υψηλής τεχνολογίας. Στους νέους με ποικίλες ή πολλαπλές ευπάθειες, όπως τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο ή οι νέοι με αναπηρία ή προβλήματα υγείας, θα πρέπει να παρέχεται εξατομικευμένη στήριξη.

Η προώθηση της πρόσβασης των νέων σε ποιοτικές θέσεις εργασίας, οικονομικά προσιτή στέγαση και αξιόπρεπες βιοτικό επίπεδο είναι ζωτικής σημασίας για τις μακροπρόθεσμες προοπτικές τους. Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι καθοριστικές για την κινητοποίηση των νέων και τον εφοδιασμό τους με βασικές δεξιότητες, καθώς και ανθεκτικές στις μελλοντικές εξελίξεις δεξιότητες, όπως εκείνες που απαιτούνται για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, όπως έγινε στην **Ιταλία** με την πρωτοβουλία «School 4.0», η οποία αποβλέπει στη μετατροπή 100 000 αιθουσών διδασκαλίας σε καινοτόμους χώρους μάθησης. Όπως υπογραμμίζεται στην έκθεση στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών του 2023, για τη διαχείριση της δημογραφικής αλλαγής, η ΕΕ χρειάζεται ισχυρά εργαλεία που θα της επιτρέψουν να προβλέψει λεπτομερώς τις ανάγκες σε δεξιότητες και εργατικό δυναμικό σε βασικούς τομείς. Επιπλέον, για την ομαλή μετάβαση από το σχολείο στην εργασία, έχει μεγάλη σημασία η ευαισθητοποίηση της νεολαίας, όπως γίνεται, για παράδειγμα, στη **Σλοβενία** με τους «πρεσβευτές» της τοπικής νεολαίας, οι οποίοι ενημερώνουν τους συνομηλίκους τους σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρουν οι εγγυήσεις για τη νεολαία, καθώς και σχετικά με τις δυνατότητες ποιοτικής πρακτικής άσκησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας. Η προσωρινή μαθησιακή κινητικότητα μεταξύ των περιφερειών και των χωρών μπορεί να ενισχύσει τις ευκαιρίες για τους νέους. Εκτός από τη

βελτίωση της ένταξης στην αγορά εργασίας, η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών ψυχικής υγείας), καθώς και σε οικονομικά προσιτή και ενεργειακά αποδοτική στέγαση, είναι καθοριστική για τη δυνατότητα των νέων να δημιουργήσουν οικογένεια. Στην **Ουγγαρία**, η οικογενειακή στεγαστική επιδότηση αποτελεί μη επιστρεπτέα κρατική επιδότηση για οικογένειες που μεγαλώνουν τουλάχιστον ένα παιδί, συμπεριλαμβανομένων των ζευγαριών με σχέση συμβίωσης του ίδιου φύλου, για την αγορά ή τη διεύρυνση διαμερίσματος ή μονοκατοικίας. Οι οικογένειες που κατοικούν σε μικρότερους οικισμούς είναι επιλέξιμες για τη στεγαστική επιδότηση της αγροτικής οικογένειας, που αποβλέπει στη διατήρηση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών. Οι περιφέρειες που βρίσκονται (ή κινδυνεύουν να βρεθούν) σε «τέλμα ανάπτυξης ταλέντων» χρειάζονται στοχευμένη, τοποκεντρική στήριξη για την οικονομική αναζωογόνησή τους, εκπαιδευτικές ευκαιρίες και καλύτερη πρόσβαση σε υπηρεσίες και στέγαση.

Βασικά εργαλεία σε επίπεδο ΕΕ:

- Στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, η **Ευρωπαϊκή Εγγύηση για τα Παιδιά**²⁹ αποσκοπεί στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, διασφαλίζοντας στα παιδιά που έχουν ανάγκη, αποτελεσματική πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της δωρεάν προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας.
- Ο **Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης** θέτει επτά στόχους για το 2025 και το 2030³⁰, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου και τις χαμηλές επιδόσεις των μαθητών.
- Η **δέσμη μέτρων για τη στήριξη της απασχόλησης των νέων**³¹ ενισχύει τις **εγγυήσεις για τη νεολαία**³², βελτιώνοντας την ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση των δεξιοτήτων για την ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση.
- Η **σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK)** αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό της ΕΕΚ και στην παροχή νέας ώθησης στη μαθητεία και στο ευρωπαϊκό πλαίσιο για ποιοτικά και αποτελεσματικά προγράμματα μαθητείας.
- Η **πρωτοβουλία ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve)** είναι ένα διασυνοριακό πρόγραμμα κινητικότητας των νέων που αποβλέπει στη στήριξη των νέων και των ΕΑΕΚ για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας.
- Το **πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη»** στηρίζει εξειδικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα στον τομέα των προηγμένων ψηφιακών δεξιοτήτων, καθώς και τη δημιουργία ψηφιακών δεξιοτήτων για τους νέους, ιδίως τα κορίτσια, για παράδειγμα μέσω της **Ευρωπαϊκής Εβδομάδας Προγραμματισμού**.
- Η **στρατηγική για βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα** στηρίζει την ανάπτυξη έξυπνων λύσεων κινητικότητας που συμβάλλουν στην πρόληψη της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και επιτρέπουν στους νέους να έχουν πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες (υγεία,

²⁹ Σύσταση (ΕΕ) 2021/1004 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2021, για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά.

³⁰ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. το ψήφισμα του Συμβουλίου περί στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με στόχο τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης και πέραν αυτού (2021-2030), 2021/C 66/01.

³¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Στήριξη της απασχόλησης των νέων: Γέφυρα προς την απασχόληση για την επόμενη γενιά, COM(2020) 276 final.

³² Σύσταση του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 2020, για «Μια γέφυρα προς την απασχόληση — Ενίσχυση των εγγυήσεων για τη νεολαία» και για την κατάργηση της σύστασης του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 2013, για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία, (2020/C 372/01).

εκπαίδευση) και ευκαιρίες εργασίας.

- Η **στратηγική για το κύμα ανακαινίσεων**³³ αποσκοπεί στον διπλασιασμό των ετήσιων ποσοστών ενεργειακής ανακαινίσης κατά την επόμενη δεκαετία. Η **πρωτοβουλία για την οικονομικά προσιτή στέγαση** αποσκοπεί στη βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή στέγαση μέσω της πρόσβασης των τοπικών έργων σε τεχνικές ικανότητες και ικανότητες καινοτομίας.
- Ο **μηχανισμός ενίσχυσης ταλέντων** στηρίζει τις προσπάθειες περιφερειών της ΕΕ για την κατάρτιση, τη διατήρηση και την προσέλκυση ανθρώπων, καθώς και για την αντιμετώπιση του αντικτύπου της δημογραφικής μετάβασης.
- Το **πλαίσιο χρηματοοικονομικών ικανοτήτων ΕΕ/ΟΟΣΑ-INFE για τα παιδιά και τους νέους στην Ευρωπαϊκή Ένωση** έχει ως στόχο να συμβάλει στη βελτίωση του χρηματοοικονομικού γραμματισμού τους, ώστε να μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με χρήματα που να είναι προς το συμφέρον τους, ακόμη και αργότερα στη ζωή τους.

Βασικά επόμενα βήματα:

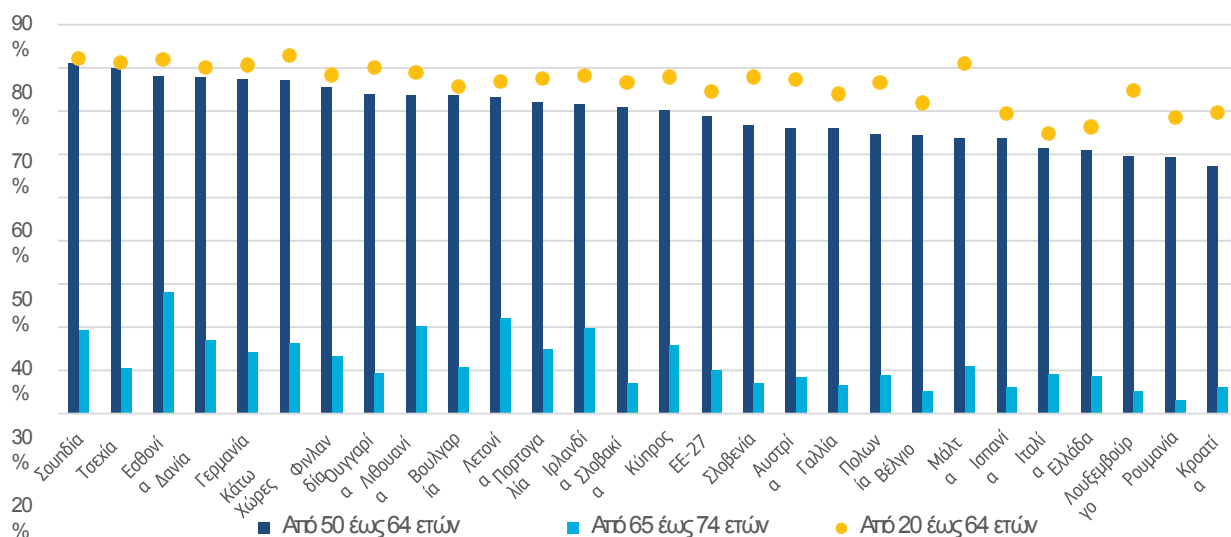
- Στις αρχές του 2024, η Επιτροπή θα επικαιροποιήσει το **πλαίσιο ποιότητας για τις περιόδους πρακτικής άσκησης**, το οποίο στηρίζει τη μετάβαση των νέων από την εκπαίδευση και την ανεργία στην απασχόληση μέσω ποιοτικών περιόδων πρακτικής άσκησης.
- Στο πλαίσιο της **Ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα Παιδιά**, 24 κράτη μέλη έχουν υποβάλει εθνικά σχέδια δράσης. Τα κράτη μέλη θα υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με την πορεία υλοποίησής τους ανά διετία (αρχής γενομένης από τον Μάρτιο του 2024) και η Επιτροπή θα επανεξετάσει τη συνολική πρόοδο το 2026.
- Το 2023, ο **Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης** αποτελεί αντικείμενο διαδικασίας προβληματισμού ενδιάμεσης επανεξέτασης για τη στήριξη της υλοποίησής. Το 2025, η Επιτροπή θα δημοσιεύσει τελική έκθεση σχετικά με τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης.
- Η Επιτροπή παρακολουθεί την πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων για το 2025 που ορίζονται στο **Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο Δεξιοτήτων**.
- Οι πρόσφατες προτάσεις της Επιτροπής για **συστάσεις του Συμβουλίου**, εάν εγκριθούν από τα κράτη μέλη, θα στηρίζουν τις εθνικές αρχές και τον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην παροχή **ψηφιακής εκπαίδευσης και κατάρτισης** υψηλής ποιότητας, χωρίς αποκλεισμούς και προσβάσιμης, για την ανάπτυξη των **ψηφιακών δεξιοτήτων** των Ευρωπαίων πολιτών.

³³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Κύμα ανακαινίσεων για την Ευρώπη – οικολογικά κτίρια, θέσεις εργασίας, καλύτερη ζωή», [COM(2020) 662 final].

3.3. Ενδυνάμωση των παλαιότερων γενεών και διατήρηση της ευημερίας τους

Σε μια γηράσκουσα κοινωνία, είναι ζωτικής σημασίας να ενδυναμωθούν οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας ώστε να παραμείνουν ενεργοί για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Το μέσο ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων ηλικίας μεταξύ 55 και 64 ετών αυξήθηκε από 45 % το 2011 σε 60,5 % το 2021. Ωστόσο, οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα αυτό παραμένουν σημαντικές, γεγονός που υποδηλώνει ότι υπάρχουν ακόμη περιθώρια βελτίωσης. Η παράταση του εργασιακού βίου μπορεί να επιτρέψει στα άτομα να επικαιροποιήσουν τις δεξιότητές τους στην εργασία και να παραμείνουν ενεργά, πράγμα που βοηθά τους εργοδότες να διατηρήσουν το προσωπικό, ενώ παράλληλα προωθεί τη μεταφορά γνώσεων στο πολυγενεακό εργατικό δυναμικό. Οι πιο ευέλικτες ρυθμίσεις για τον χρόνο εργασίας υποστηρίζουν τη διατήρηση των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας, για παράδειγμα με ευέλικτο ή μειωμένο ωράριο εργασίας, και παρέχουν τη δυνατότητα στα άτομα να παραμείνουν ενεργοί για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, εάν το επιλέξουν. Το δικαίωμα των εργαζομένων να ζητούν ευέλικτη εργασία (όπως παρέχεται π.χ. στο Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες) μπορεί να συμβάλει σε αλλαγή νοοτροπίας προς πιο συμπεριληπτικές εργασιακές πρακτικές και χώρους εργασίας.

ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ (%)

Οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι πρέπει να συνεργαστούν για να προσαρμόσουν τις εργασιακές πρακτικές και να αλλάξουν τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα σχετικά με τις γενεές. Ο σεβασμός των ηλικιωμένων πολιτών και της ευεξίας τους αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο μιας ακμάζουσας «κοινωνίας της μακροζωίας» γενικότερα. Οι στρατηγικές για την Ένωση ισότητας που εγκρίθηκαν από την Επιτροπή το 2020 και το 2021³⁴ τονίζουν την ανάγκη να καταπολεμηθούν τα στερεότυπα και οι διακρίσεις λόγω ηλικίας στο πλαίσιο των αντίστοιχων

³⁴ Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025· στρατηγική για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ 2020-2025· στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για τους Ρομά 2020-2030· σχέδιο δράσης της ΕΕ κατά του ρατσισμού 2020-2025· στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για το 2021-2030.

αρμοδιοτήτων τους, να προωθηθούν η πολυμορφία και η ένταξη στον χώρο εργασίας και να δοθούν σε όλους ίσες ευκαιρίες να συνεισφέρουν και να εξελιχθούν. Θα πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό της τεχνολογίας για τη δημιουργία χώρου εργασίας προσαρμοσμένου στις μεταβαλλόμενες ανάγκες καθ' όλη τη διάρκεια ζωής (π.χ. αυξημένη διαθεσιμότητα εργονομικών σταθμών εργασίας, χρήση των λεγόμενων «συνεργατικών ρομπότ» (cobot) ή υβριδικών (ανθρώπου-μηχανής) συστημάτων συναρμολόγησης για τη μείωση του κινδύνου κακώσεων λόγω καταπόνησης).

Η γήρανση του πληθυσμού θα αυξήσει τη ζήτηση για οικονομικό σχεδιασμό του κύκλου ζωής. Η αυξημένη συμμετοχή σε συμπληρωματικά επαγγελματικά και ατομικά συνταξιοδοτικά συστήματα μπορεί να συμπληρώσει τα συνταξιοδοτικά εισοδήματα, μεταξύ άλλων μέσω δομών που αποσκοπούν στην αύξηση της εγγραφής σε επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα ή στο πανευρωπαϊκό ιδιωτικό συνταξιοδοτικό προϊόν³⁵. Η επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων για τους πολίτες που επενδύουν στην προετοιμασία μελλοντικών γεγονότων (όπως η συνταξιοδότηση, η εκπαίδευση των παιδιών ή η πρόσβαση στη στέγαση) αποτελεί βασικό στόχο της Ένωσης Κεφαλαιαγορών³⁶. Η διασυννοριακή ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μπορεί επίσης να ενισχύσει την προσφορά σχετικών χρηματοπιστωτικών μέσων, όπως η ασφάλιση μακροχρόνιας φροντίδας. Η βελτίωση της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης μπορεί να ενδυναμώσει τους πολίτες από αυτή την άποψη. Παράλληλα, οι προσπάθειες για την προώθηση της συμπεριληπτικής πρόσβασης στις υπηρεσίες πληρωμών και τις τραπεζικές υπηρεσίες μπορούν να διασφαλίσουν ότι κανείς, και ιδίως οι ηλικιωμένοι, δεν θα μείνει στο περιθώριο.

Η προαγωγή της υγείας και η πρόληψη των ασθενειών αποτελούν βασικούς παράγοντες υγιούς μακροζωίας. Καθώς αυξάνεται το προσδόκιμο ζωής, εντείνεται η επιβάρυνση από μη μεταδοτικές νόσους, μεταξύ άλλων και από τον καρκίνο που πλήττει δυσανάλογα τους ηλικιωμένους. Η κατάσταση αυτή απαιτεί βελτιωμένη διαθεσιμότητα υπηρεσιών πρόληψης ασθενειών, διάγνωσης και θεραπείας μη μεταδοτικών νόσων, και πρόσβαση σε αυτές. Ένας υγιεινός τρόπος ζωής απαιτεί μια συνολική ανθρωποκεντρική προσέγγιση των υπηρεσιών φροντίδας και υποστήριξης, η οποία προωθεί τη μεταστροφή από τη θεραπεία στην προαγωγή της υγείας και στην πρόληψη των ασθενειών· την ολοκλήρωση και τον συντονισμό των υπηρεσιών σε ολόκληρο το φάσμα της φροντίδας, της αυτονομίας και της ανεξάρτητης διαβίωσης· καθώς και την προώθηση, για όλες τις γενεές, ενός ενεργού και υγιεινού τρόπου ζωής σε συνδυασμό με καλή ψυχική υγεία και ευεξία, ο οποίος μπορεί να περιλαμβάνει κοινοτικές υπηρεσίες και δραστηριότητες εθελοντισμού. Για παράδειγμα, στη **Ρουμανία**, με τη βοήθεια του ΜΑΑ, η ανάπτυξη του συστήματος ηλεκτρονικής υγείας και τηλεϊατρικής συμβάλλει στη βελτίωση της πρόσβασης σε ευρύ φάσμα υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης, ιδίως σε αγροτικές περιοχές και μικρές πόλεις.

Η υγειονομική περίθαλψη και η μακροχρόνια φροντίδα πρέπει να ενισχυθούν και να καταστούν οικονομικά αποδοτικότερες, ενώ παράλληλα πρέπει να μετριαστεί η φτώχεια

³⁵ Βλ. επίσης τελική έκθεση της ομάδας εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για τις συντάξεις (2019).

³⁶ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/65/EK, 2009/138/EK, 2011/61/EE, 2014/65/EE και (ΕΕ) 2016/97 όσον αφορά τους κανόνες προστασίας των ιδιωτών επενδυτών της Ένωσης και πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1286/2014 όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό του εγγράφου βασικών πληροφοριών [COM(2023) 279 final].

των ηλικιωμένων, η οποία πλήττει ιδιαίτερα τις γυναίκες. Ειδικότερα, οικονομικά προσιτές και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες φροντίδας μπορούν να μειώσουν τις ευθύνες φροντίδας των 53 περίπου εκατομμυρίων άτυπων φροντιστών στην ΕΕ, εκ των οποίων μόνο το 65 % εργάζεται με πλήρη απασχόληση. Η επένδυση στη φροντίδα είναι σημαντική για την προσέλκυση και τη διατήρηση ταλέντων στον τομέα. Πρέπει να βελτιωθούν οι μισθοί και οι συνθήκες εργασίας των επίσημων φροντιστών, να διασφαλιστεί η επαρκής κατάρτισή τους και να αυξηθεί η ελκυστικότητα των σχετικών επαγγελματιών, όπως αντικατοπτρίζεται, για παράδειγμα, στον χάρτη πορείας της **Γαλλίας** για την υποστήριξη της γήρανσης των Γάλλων πολιτών στο σπίτι³⁷. Το εργατικό δυναμικό στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης αντιμετωπίζει επίσης ανισορροπίες που συνδέονται με τη γήρανση των εργαζομένων, την έλλειψη αντικατάστασης από τις ιατρικές σχολές και τον ισχυρό διεθνή ανταγωνισμό για γιατρούς και νοσηλευτές. Οι ανισορροπίες αυτές επιδεινώνονται σε εδαφικό επίπεδο, λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης εξορθολογισμού της παροχής υπηρεσιών υγείας στις περιοχές με φθίνοντα πληθυσμό. Με την προϋπόθεση ότι οι χρήστες, καθώς και οι επαγγελματίες του τομέα της υγείας και της φροντίδας, διαθέτουν τις σχετικές ψηφιακές δεξιότητες, οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να διευκολύνουν την παροχή οικονομικά αποδοτικών και καλύτερης ποιότητας υπηρεσιών, μέσω ψηφιακών εργαλείων υγείας και υποστηρικτικών τεχνολογιών. Επιπλέον, μπορούν να διευκολύνουν την κοινωνική επαφή για να μειωθεί η μοναξιά, η οποία επηρεάζει επίσης την ψυχική υγεία.

Για να εξασφαλιστούν επαρκείς και βιώσιμες συντάξεις, οι μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος πρέπει να συνοδεύονται από υποστηρικτικές πολιτικές για την αγορά εργασίας.

Πολλά κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις τις τελευταίες δύο δεκαετίες, αυξάνοντας τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης και προσαρμόζοντας τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης. Ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν, ωστόσο, να υστερούν³⁸, και απαιτούνται συνοδευτικά μέτρα για να αποφέρουν καρπούς οι μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος. Στα μέτρα αυτά

Στόχος της **ιταλικής εγγύησης απασχολησιμότητας για τους εργαζομένους** είναι να βοηθήσει τα άτομα να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, με ιδιαίτερη έμφαση στις γυναίκες, τους μακροχρόνια άνεργους, τους εργαζομένους με αναπηρία, τους νέους, καθώς και τους εργαζομένους μεγαλύτερης

περιλαμβάνονται μεταρρυθμίσεις της αγοράς εργασίας για την παροχή εξατομικευμένης βοήθειας και ευκαιριών διά βίου μάθησης, την παροχή κινήτρων για ενεργό αναζήτηση εργασίας και την προσφορά επιδοτήσεων για την απασχόληση των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας, όπως το πράττει η **Αυστρία** με τη στοχευμένη «Πρωτοβουλία για την απασχόληση των 50+». Οι εν λόγω ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας είναι απαραίτητες ώστε να βοηθηθούν οι μακροχρόνια άνεργοι να παραμείνουν στο εργατικό δυναμικό, με παράλληλο σεβασμό των ποικίλων αναγκών τους. Θα πρέπει να παρέχεται υποστήριξη στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που επιθυμούν να εργαστούν πέραν της ηλικίας συνταξιοδότησης. Οι προσαρμογές πολιτικής θα πρέπει να προβλέπουν ελκυστικές επιλογές για την αναβολή της συνταξιοδότησης και την άρση των εισοδηματικών ορίων και άλλων εμποδίων.

³⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για τη φροντίδα [COM(2022) 440 final].

³⁸ Το 2023 πέντε κράτη μέλη έλαβαν ειδικές ανά χώρα συστάσεις σχετικά με τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων τους και την ενεργό γήρανση (Τσεχία, Γερμανία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Πολωνία).

Η δημοσιονομική βιωσιμότητα και επάρκεια μπορεί να ενισχυθεί με τη βελτίωση της σύνθεσης των δημόσιων οικονομικών και της βάσης εσόδων των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Ενώ τα έσοδα που παράγονται από το εισόδημα από την εργασία³⁹ θα συνεχίσουν να διαδραματίζουν ρόλο στη χρηματοδότηση του κράτους πρόνοιας, απαιτείται πιο ολιστικός προβληματισμός σχετικά με το βέλτιστο μείγμα φόρων λαμβανομένων υπόψη των δημογραφικών τάσεων, μεταξύ άλλων με την αξιολόγηση των δυνατοτήτων αύξησης της φορολογίας κεφαλαίου ώστε να αντισταθμιστεί η μείωση του μεριδίου των φόρων εργασίας. Επιπλέον, η σύνθεση των δημόσιων οικονομικών μπορεί να καταστεί περισσότερο φιλική προς την ανάπτυξη, την απασχόληση και το περιβάλλον, με τη μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης από την εργασία⁴⁰ στη φορολογία της ενέργειας και του περιβάλλοντος. Από το 2022 η Επιτροπή διοργανώνει ετήσιο φορολογικό συμπόσιο στο οποίο συμμετέχουν υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, η ακαδημαϊκή κοινότητα, επιχειρήσεις και η κοινωνία των πολιτών για να προβληματιστούν σχετικά με τον τρόπο προσαρμογής του φορολογικού μας μείγματος ενόψει του 2050. Τέλος, η περικοπή των χαμηλής προτεραιότητας ή μη αποδοτικών δαπανών μπορεί να συμβάλει στην ιεράρχηση και στη βελτίωση της αποδοτικότητας των δημόσιων προϋπολογισμών.

Βασικά εργαλεία σε επίπεδο ΕΕ:

- **Στόχος της οδηγίας-πλαισίου της ΕΕ για την ασφάλεια και την υγεία στην εργασία⁴¹** είναι η διασφάλιση της ασφάλειας και της υγείας των ατόμων στον χώρο εργασίας.
- **Η οδηγία για την ισότητα στην απασχόληση⁴²** προστατεύει από τις διακρίσεις λόγω ηλικίας στην εργασία.
- **Η σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την ένταξη των μακροχρονίως ανέργων στην αγορά εργασίας⁴³** παρέχει κατευθύνσεις πολιτικής για μέτρα ενεργοποίησης σε εθνικό επίπεδο.
- Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη φροντίδα, η **σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα⁴⁴** παρέχει καθοδήγηση στα κράτη μέλη ώστε να ενισχύσουν την επάρκεια, τη διαθεσιμότητα και την ποιότητα της μακροχρόνιας φροντίδας για όλους όσους τη χρειάζονται και να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας των φροντιστών.
- **Η σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με επαρκές ελάχιστο εισόδημα που διασφαλίζει την ενεργό ένταξη⁴⁵** βοηθά τα κράτη μέλη να μεταρρυθμίσουν τα δίκτυα κοινωνικής ασφάλειάς τους, προωθώντας την επαρκή εισοδηματική στήριξη, την επαρκή κάλυψη και

³⁹ Οι φόροι επί της εργασίας αντιστοιχούσαν στο 51,4 % των συνολικών φορολογικών εσόδων στην ΕΕ το 2021.

⁴⁰ Ειδικότερα, με τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης για τα άτομα με χαμηλά και μεσαία εισοδήματα, προκειμένου να δοθούν κίνητρα για αμειβόμενη εργασία.

⁴¹ Οδηγία 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1989, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία.

⁴² Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία.

⁴³ Σύσταση του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2016, για την ένταξη των μακροχρονίως ανέργων στην αγορά εργασίας (2016/C 67/01).

⁴⁴ Σύσταση του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα (2022/C 476/01).

⁴⁵ Σύσταση του Συμβουλίου, της 30ής Ιανουαρίου 2023, σχετικά με επαρκές ελάχιστο εισόδημα που διασφαλίζει την ενεργό ένταξη (2023/C 41/01).

αξιοποίηση, την πρόσβαση σε υπηρεσίες και την ένταξη στην αγορά εργασίας.

- Η **ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα**⁴⁶ καθιστά τα βασικά προϊόντα και υπηρεσίες πιο προσβάσιμα για τους ηλικιωμένους και τα άτομα με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών υπηρεσιών και ορισμένων στοιχείων των υπηρεσιών μεταφορών.
- Η πρωτοβουλία «**Healthier Together**» (Υγιέστεροι μαζί) στηρίζει τις χώρες της ΕΕ στη μείωση της επιβάρυνσης που προκαλούν οι σοβαρές νόσοι και στη βελτίωση της υγείας και της ευεξίας των πολιτών, συμβάλλοντας έτσι στην υγιή γήρανση.
- Η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ψυχική υγεία προτείνει 20 εμβληματικές πρωτοβουλίες και ενωσιακή στήριξη ύψους 1,23 δισ. EUR για δραστηριότητες που προάγουν την καλή ψυχική υγεία για όλες τις γενεές, με έμφαση στις ευάλωτες ομάδες.
- Το ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου στηρίζει, συντονίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών για τη μείωση του άχθους του καρκίνου σε ολόκληρη την πορεία της νόσου, μεταξύ άλλων με τη σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με μια νέα προσέγγιση της ΕΕ για τον προσυμπτωματικό έλεγχο του καρκίνου⁴⁷.
- Το πανευρωπαϊκό ατομικό συνταξιοδοτικό προϊόν είναι ένα προαιρετικό ατομικό συνταξιοδοτικό σύστημα το οποίο θα προτείνουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να προσφέρουν στους πολίτες μια νέα δυνατότητα αποταμίευσης για συνταξιοδότηση.
- Το πλαίσιο χρηματοοικονομικών ικανοτήτων ΕΕ-ΟΟΣΑ/INFE για ενήλικες στην Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί τις χρηματοοικονομικές δεξιότητες των ενηλίκων στηρίζοντας, μεταξύ άλλων, προγράμματα χρηματοοικονομικού γραμματισμού και ανταλλαγές ορθών πρακτικών.
- Το εργαλείο υπολογισμού αποτυπώματος καταναλωτή⁴⁸ επιτρέπει στους πολίτες να υπολογίζουν το δικό τους περιβαλλοντικό αποτύπωμα και παρέχει συμβουλές για τη μεταστροφή της συμπεριφοράς προς πιο βιώσιμα πρότυπα.

Βασικά επόμενα βήματα:

- Η Επιτροπή καλεί τους συννομοθέτες να εργαστούν για την ταχεία επίτευξη συμφωνίας για τις προτάσεις της σχετικά με **πρότυπα για τους φορείς ισότητας**⁴⁹.
- Η ομάδα υψηλού επιπέδου για την καταπολέμηση των διακρίσεων, την ισότητα και την ποικιλομορφία προωθεί τις ανταλλαγές πρακτικών σχετικά με την ισότητα των ηλικιών και την καταπολέμηση των ηλικιακών διακρίσεων, και θα δημοσιεύσει έγγραφο εργασίας την άνοιξη του 2024.
- Έως τον Ιούνιο του 2024 συνιστάται στα κράτη μέλη να ενημερώσουν την Επιτροπή

⁴⁶ Οδηγία (ΕΕ) 2019/882, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών.

⁴⁷ Σύσταση του Συμβουλίου, της 9ης Δεκεμβρίου 2022, για την ενίσχυση της πρόληψης μέσω της έγκαιρης ανίχνευσης: Μια νέα προσέγγιση της ΕΕ για τον προσυμπτωματικό έλεγχο του καρκίνου που αντικαθιστά τη σύσταση του Συμβουλίου (2022/C 473/01).

⁴⁸ <https://knowsdgs.jrc.ec.europa.eu/cfc>

⁴⁹ Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με πρότυπα για τους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης προσώπων ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, της ίσης μεταχείρισης προσώπων στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών, και την απαλοιφή του άρθρου 13 της οδηγίας 2000/43/ΕΚ και του άρθρου 12 της οδηγίας 2004/113/ΕΚ [COM(2022) 689 final]· και πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με πρότυπα για τους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, και για την απαλοιφή του άρθρου 20 της οδηγίας 2006/54/ΕΚ και του άρθρου 11 της οδηγίας 2010/41/ΕΕ [COM(2022) 688 final].

σχετικά με τα μέτρα που εφαρμόζονται ή προβλέπονται στο πλαίσιο της **σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα**, για συμπλήρωση της συνεχούς παρακολούθησης και στήριξης των εθνικών μεταρρυθμίσεων.

- Οι νικήτριες πόλεις του **Βραβείου Προσβάσιμης Πόλης 2024** θα ανακοινωθούν κατά τη διάρκεια της διάσκεψης που σηματοδοτεί την Παγκόσμια Ημέρα των Ατόμων με Αναπηρία τον Δεκέμβριο του 2023.
- Το 2024 η Επιτροπή θα δημοσιεύσει την **έκθεση για την επάρκεια των συντάξεων** (από κοινού με την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας) και την **έκθεση για τη δημογραφική γήρανση** (από κοινού με την ομάδα για τη δημογραφική γήρανση).
- Έως τον Δεκέμβριο του 2025 συνιστάται στα κράτη μέλη να υποβάλουν έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της **σύστασης του Συμβουλίου για μια νέα προσέγγιση της ΕΕ για τον προσυμπτωματικό έλεγχο του καρκίνου**.

3.4. Ελλείψεις εργατικού δυναμικού και διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης

Το 2022 οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού ανήλθαν σε ιστορικά υψηλά επίπεδα στην ΕΕ. Ενώ το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ έφτασε σε νέο πρωτοφανές υψηλό επίπεδο, περίπου το 30 % όλων των επιχειρήσεων ανέφερε ελλείψεις εργατικού δυναμικού⁵⁰ και το 74 % των ΜΜΕ αναφέρει ότι αντιμετωπίζει έλλειψη ειδικευμένων εργαζομένων⁵¹. Ελλείψεις εργατικού δυναμικού υπάρχουν σε διάφορους τομείς και επαγγέλματα σε όλα τα επίπεδα δεξιοτήτων, και το φαινόμενο αυτό αναμένεται να ενταθεί. Μολονότι η ενεργοποίηση των ατόμων σε ηλικία εργασίας, ιδίως των γυναικών, των νέων και των ηλικιωμένων, η μείωση των ελλείψεων δεξιοτήτων, η βελτίωση των συνθηκών εργασίας σε ορισμένους τομείς και η κινητικότητα εντός της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας για τον μετριασμό των ελλείψεων εργατικού δυναμικού, τα μέτρα αυτά δεν επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών σε όλους τους επαγγελματικούς τομείς με ελλείψεις⁵². Η νόμιμη μετανάστευση από τρίτες χώρες μπορεί επίσης να βοηθήσει τους εργοδότες να καλύψουν κενές θέσεις εργασίας σε όλα τα επίπεδα δεξιοτήτων, για παράδειγμα στα επαγγέλματα με ζωτικής σημασίας ρόλο για την οικονομία της ΕΕ και την πράσινη και την ψηφιακή μετάβασή της στο πλαίσιο του βιομηχανικού σχεδίου της Πράσινης Συμφωνίας. Λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους της αγοράς εργασίας της, η μετανάστευση εργατικού δυναμικού στην ΕΕ παραμένει χαμηλή συγκρινόμενη σε διεθνές επίπεδο⁵³.

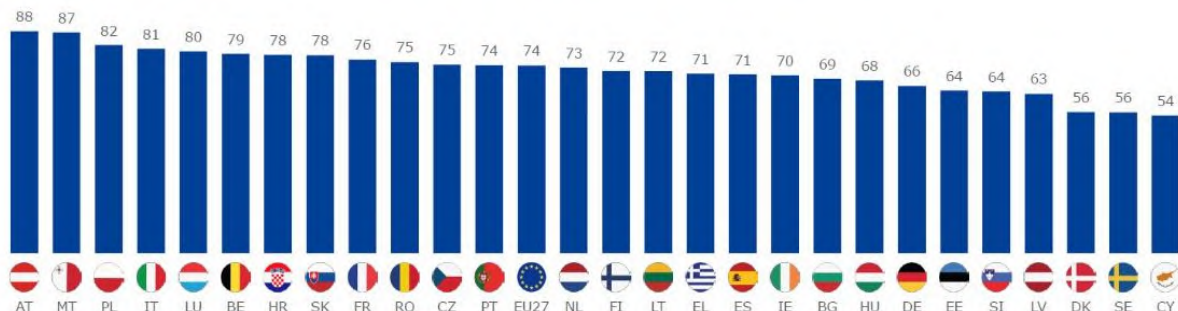
⁵⁰ Έρευνα για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁵¹ Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 529 (2023).

⁵² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2023), Annual Report on Intra-EU Labour Mobility 2022 (Ετήσια έκθεση σχετικά με την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού εντός της ΕΕ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

⁵³ Για παράδειγμα, σε σχέση με την Αυστραλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά. ΟΟΣΑ (2019), Building an EU Talent Pool: A New Approach to Migration Management for Europe (Δημιουργία δεξαμενής ταλέντων της ΕΕ: μια νέα προσέγγιση για τη διαχείριση της μετανάστευσης στην Ευρώπη), Εκδόσεις ΟΟΣΑ, Παρίσι.

ΜΜΕ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ (%)

Βάση: όλες οι ΜΜΕ (n=12 909)

Η βελτίωση των νόμιμων οδών μετανάστευσης προς την ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην πλήρωση κενών θέσεων εργασίας, ενώ παράλληλα θα ωφελούνται και οι χώρες καταγωγής. Η βιομηχανία της ΕΕ πρεσβεύει σταθερά την ανάγκη να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικότερος προορισμός για ταλέντα από τρίτες χώρες. Αυτό απαιτεί προδραστικά μέτρα τα οποία θα συμβάλουν στην αντιστοίχιση εργοδοτών και εργαζομένων. Το γεγονός αυτό αναγνωρίζεται από αρκετά κράτη μέλη, όπως καταδεικνύει ο αυξανόμενος αριθμός αδειών εργασίας που χορηγούνται σε υπηκόους τρίτων χωρών για λόγους απασχόλησης⁵⁴. Η ΕΕ προσπαθεί να στηρίξει τις χώρες καταγωγής με εταιρικές σχέσεις προσέλκυσης ταλέντων για την ενίσχυση της οικονομικής τους βάσης και του ανθρώπινου κεφαλαίου τους. Η **προσέλκυση ταλέντων παγκοσμίως** απαιτεί στοχευμένες πρωτοβουλίες μετανάστευσης του εργατικού δυναμικού για την αντιμετώπιση των ελλείψεων που δεν μπορούν να καλυφθούν με το εγχώριο εργατικό δυναμικό, οι οποίες να λαμβάνουν παράλληλα υπόψη τις προσδοκίες των ίδιων των υπηκόων τρίτων χωρών και τις προτεραιότητες των χωρών καταγωγής. Οι εταιρικές σχέσεις προσέλκυσης ταλέντων μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών συνδυάζουν την άμεση στήριξη των προγραμμάτων κινητικότητας για εργασία ή κατάρτιση με την ανάπτυξη ικανοτήτων και την επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο⁵⁵, ώστε να εξασφαλιστεί ότι θα ωφελούνται εξίσου οι χώρες-εταίροι, τα κράτη μέλη, οι επιχειρηματικές κοινότητες και των δύο πλευρών, καθώς και οι μεμονωμένοι δικαιούχοι. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, μόνο τέσσερα κράτη μέλη της ΕΕ⁵⁶ συγκαταλέγονται στις 10 κορυφαίες χώρες που είναι οι πλέον ικανές να προσελκύσουν ταλέντα και επιχειρηματίες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο από το εξωτερικό, μεταξύ των οποίων η Σουηδία, που προσφέρει ευνοϊκές προϋποθέσεις θεώρησης για τους επιχειρηματίες, καθώς και φιλικό προς την οικογένεια και συμπεριληπτικό περιβάλλον⁵⁷. Οι

Η Σουηδία προσελκύει και διατηρεί διεθνή ταλέντα μέσω νέας άδειας διαμονής για υψηλής ειδίκευσης υπηκόους τρίτων χωρών και ενισχυμένων μέτρων ελέγχου για την

⁵⁴ Το 2022 εκτιμάται ότι εκδόθηκαν 1,6 εκατομμύρια άδειες διαμονής για λόγους που σχετίζονται με την απασχόληση.

⁵⁵ Μεταξύ των οποίων η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και η θέση σε εφαρμογή συστημάτων ανταλλαγών με βάση την εργασία.

⁵⁶ Κάτω Χώρες, Σουηδία, Λουξεμβούργο, Δανία.

⁵⁷ Δείκτες προσέλκυσης ταλέντων του ΟΟΣΑ.

πολιτικές πρέπει επίσης να διευκολύνουν την επιτυχή ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, όπου η ένταξη και ο σεβασμός των θεμελιωδών αξιών και αρχών της ΕΕ αποτελούν ταυτόχρονα δικαίωμα και καθήκον.

Η αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης εργασίας και η αναζήτηση νόμιμων οδών μετανάστευσης είναι συχνά επαχθείς και δαπανηρές τόσο για τους μετανάστες όσο και για τους εργοδότες. Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας θα πρέπει να διευκολυνθεί με την εξασφάλιση δίκαιων συνθηκών εργασίας στους νόμιμους μετανάστες, μέσω της ταχείας αναγνώρισης των τίτλων σπουδών αλλοδαπής και της στήριξης για την υπέρβαση των διοικητικών και γλωσσικών φραγμών. Για παράδειγμα, η **Τσεχία** έχει δημιουργήσει ειδικό εργαλείο ΤΠ για την αξιολόγηση των αναγκών σε εργατικό δυναμικό που θα μπορούσαν να καλυφθούν μέσω της μετανάστευσης και η **Ελλάδα** διαθέτει εύχρηστη διαδικτυακή πλατφόρμα για την καλύτερη αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων. Θα πρέπει να προωθηθεί μια πιο συντονισμένη προσέγγιση για την κάλυψη των αναγκών των εργοδοτών που αναζητούν εργαζομένους στην ΕΕ και των ατόμων που αναζητούν εργασία. Οι μετανάστες βρίσκονται συχνά σε θέσεις εργασίας που δεν αντιστοιχούν στις δεξιότητές τους, καθώς το 40 % σχεδόν αυτών διαθέτει υψηλότερα προσόντα απ' ό,τι απαιτεί η θέση εργασίας τους (σε σύγκριση με το 20 % των πολιτών της ΕΕ). Οι πολίτες τρίτων χωρών και τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών υφίστανται επίσης συχνά διακρίσεις, κακές συνθήκες εργασίας και μπορεί να μη διαθέτουν κατάλληλες γλωσσικές δεξιότητες. Κατά συνέπεια, οι πολίτες τρίτων χωρών έχουν χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης από τους υπηκόους ή άλλους πολίτες της ΕΕ στα κράτη μέλη, επίσης μεταξύ των νέων⁵⁸. Αυτό δικαιολογεί περαιτέρω την ανάγκη για καλά οργανωμένους και ομαλούς διαύλους μετανάστευσης εργατικού δυναμικού στην ΕΕ.

Βασικά εργαλεία σε επίπεδο ΕΕ:

- Η αναθεωρημένη **οδηγία της ΕΕ για την μπλε κάρτα**⁵⁹, η οποία θα εφαρμόζεται από τις 19 Νοεμβρίου 2023, θα διευκολύνει την πρόσληψη εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης στην ΕΕ.
- Η **οδηγία για την ενιαία άδεια**⁶⁰ θεσπίζει μία ενιαία άδεια τόσο για το δικαίωμα εργασίας όσο και για ένα σύνολο δικαιωμάτων για τους εργαζομένους από τρίτες χώρες, η δε **οδηγία για τους επί μακρόν διαμένοντες**⁶¹ καθορίζει τους κανόνες για την απόκτηση του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος στην ΕΕ. Αμφότερες οι οδηγίες είναι υπό αναθεώρηση με σκοπό τον εξορθολογισμό και τη διευκόλυνση της ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών και την ενίσχυση των δικαιωμάτων τους.
- Οι **εταιρικές σχέσεις προσέλκυσης ταλέντων** με επιλεγμένες τρίτες χώρες (επί του παρόντος Αίγυπτος, Μαρόκο, Μπανγκλαντές, Πακιστάν, Τυνησία⁶²) ενισχύουν τις νόμιμες

⁵⁸ Ευρωπαϊκό δίκτυο μετανάστευσης (2019), Έκθεση σχετικά με την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας στα κράτη μέλη της ΕΕ.

⁵⁹ Οδηγία (ΕΕ) 2021/1883 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2021, σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την απασχόληση υψηλής ειδίκευσης, και την κατάργηση της οδηγίας 2009/50/ΕΚ του Συμβουλίου.

⁶⁰ Οδηγία 2011/98/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με ενιαία διαδικασία υποβολής αίτησης για τη χορήγηση στους υπηκόους τρίτων χωρών ενιαίας άδειας διαμονής και εργασίας στην επικράτεια κράτους μέλους και σχετικά με κοινό σύνολο δικαιωμάτων για τους εργαζομένους από τρίτες χώρες που διαμένουν νομίμως σε κράτος μέλος.

⁶¹ Οδηγία 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες.

⁶² Συζητούνται επίσης εταιρικές σχέσεις προσέλκυσης ταλέντων με τη Νιγηρία και τη Σενεγάλη.

οδούς για τη διεθνή κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και αναπτύσσουν ταλέντα με αμοιβαία επωφελή τρόπο, ο οποίος σέβεται τις πιθανές ανησυχίες των χωρών-εταίρων.

- Το **σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021-2027**⁶³ προτείνει στήριξη στα κράτη μέλη μέσω δράσεων, μεταξύ άλλων για τη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης και την αναγνώριση των προσόντων των μεταναστών ή για την ανάπτυξη συμπεριληπτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Οι **συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών** με τρίτες χώρες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση με την Αυστραλία, την Ινδία, την Ινδονησία και την Ταϊλάνδη, θα πρέπει να περιλαμβάνουν διατάξεις για την υποστήριξη της κυκλοφορίας των ειδικευμένων επαγγελματιών.

Βασικά επόμενα βήματα:

- Τον Νοέμβριο του 2023 η Επιτροπή θα υποβάλει **δέσμη μέτρων για την κινητικότητα ταλέντων**, η οποία θα περιλαμβάνει πρόταση για δεξαμενή ταλέντων της ΕΕ που θα λειτουργεί ως πλατφόρμα ΤΠ για τη διευκόλυνση της αντιστοίχισης προσφοράς και ζήτησης εργασίας μεταξύ εργοδοτών της ΕΕ και ατόμων από τρίτες χώρες που αναζητούν εργασία, σύσταση της Επιτροπής σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων των υπηκόων τρίτων χωρών και πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με ένα πλαίσιο μαθησιακής κινητικότητας.
- Μέσω της **πλατφόρμας για τη μετανάστευση εργατικού δυναμικού**, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα ενισχύσουν περαιτέρω τη συνεργασία για τη διευκόλυνση της μετανάστευσης, ώστε να μπορέσουν να καλυφθούν οι περιφερειακές ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε όλα τα κράτη μέλη.

4. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

Η εργαλειοθήκη για τη δημογραφία μπορεί να συμβάλει στην κινητοποίηση πολιτικών σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο. Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν ολοκληρωμένες πολιτικές για την αντιμετώπιση της δημογραφικής αλλαγής και να ενσωματώσουν τις δημογραφικές ανησυχίες σε όλες τις πολιτικές. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν τα διαθέσιμα εργαλεία σε επίπεδο ΕΕ σε συνδυασμό με τις εθνικές πολιτικές. Μέσω της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, τα κράτη μέλη έλαβαν ειδικές ανά χώρα συστάσεις σε σχετικούς τομείς, όπως οι συντάξεις, η υγειονομική περίθαλψη και η μακροχρόνια φροντίδα (συμπεριλαμβανομένων της επάρκειας και της βιωσιμότητάς τους), η παιδική μέριμνα, η φορολογία, η κοινωνική στέγαση, οι δεξιότητες, η εκπαίδευση ενηλίκων και οι πολιτικές απασχόλησης. Οι δράσεις για την αντιμετώπιση της δημογραφικής αλλαγής και των επιπτώσεών της συμβάλλουν επίσης στην ευρύτερη κοινωνική πρόοδο σύμφωνα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

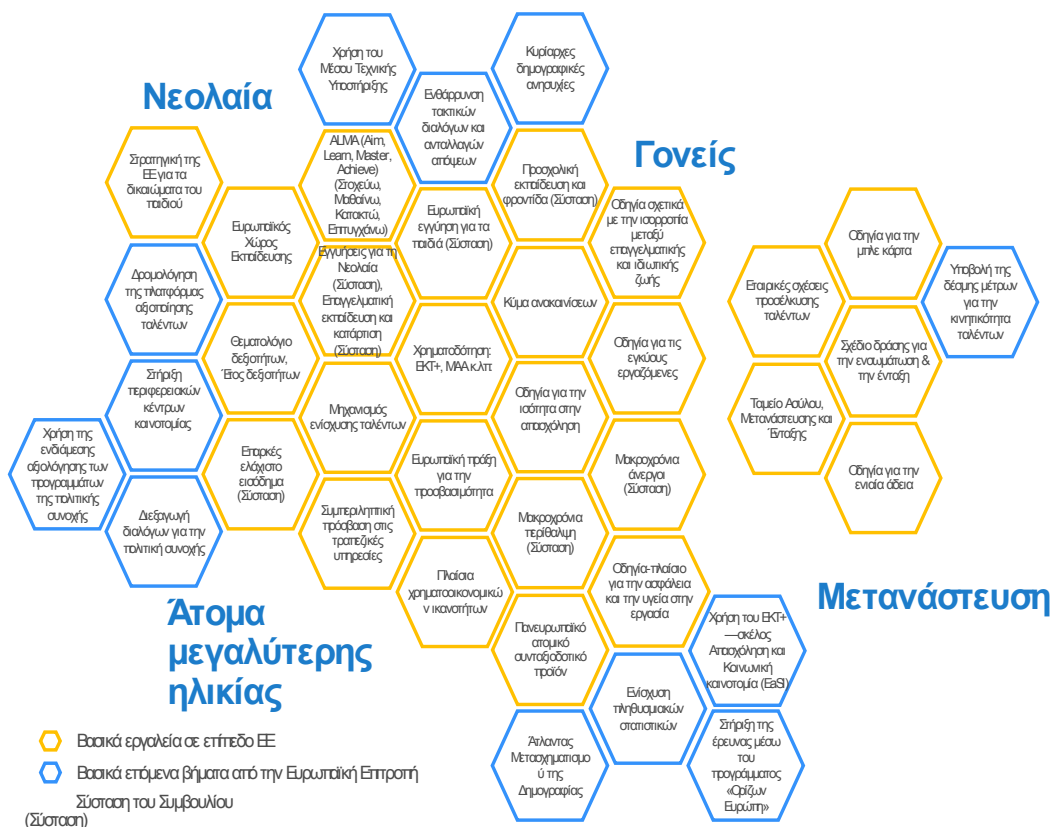
⁶³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, Σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021-2027 [COM(2020) 758 final].

Η ισότητα των φύλων, η απαγόρευση των διακρίσεων και η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο των επιλογών πολιτικής. Είναι επιτακτική ανάγκη ο επιλεγόμενος συνδυασμός πολιτικών να διασφαλίζει ανά πάσα στιγμή και να συμβάλλει στην ισότητα των φύλων και τις ίσες ευκαιρίες, ιδίως βελτιώνοντας την αποτελεσματική πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας και παρέχοντας στους πολίτες της Ευρώπης τη δυνατότητα να υλοποιούν τις προσωπικές τους προσδοκίες και επιλογές. Στο πλαίσιο αυτό, η ευρεία επίσημη παροχή οικονομικά προσιτής και υψηλής ποιότητας παιδικής φροντίδας και μακροχρόνιας φροντίδας αποτελεί βασική πολιτική λύση. Ταυτόχρονα, εφαρμόζονται λύσεις πολιτικής από τις οποίες επωφελούνται αμοιβαία πολλές ή όλες οι γενεές, οι οποίες θα πρέπει να υποστηριχθούν σε διάφορους τομείς πολιτικής, όπως η εκπαίδευση και η κατάρτιση (π.χ. διαγενεακή μάθηση που προωθεί τη γνώση και την από κοινού ανάπτυξη δεξιοτήτων), η στέγαση και η φροντίδα (π.χ. διαγενεακή διαβίωση και φροντίδα σε επίπεδο κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών ημερήσιας φροντίδας ενηλίκων) και στον χώρο εργασίας (π.χ. πολυγενεακό εργατικό δυναμικό που καλύπτει ποικίλες ανάγκες και επενδύει στην αμφίδρομη μεταφορά γνώσεων και δεξιοτήτων μεταξύ των γενεών).

Από το 2006, η **Γερμανία** δημιούργησε περισσότερες από 540 **πολυγενεακές κατοικίες** ως «κεντρικά σημεία συνάντησης» για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής μεταξύ των γενεών. Τα κέντρα αυτά στηρίζουν τις κοινότητες της περιοχής τους στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της δημογραφικής αλλαγής σε τοπικό επίπεδο.

Οι πολιτικές των κρατών μελών για την αντιμετώπιση της δημογραφικής αλλαγής θα πρέπει να βασίζονται στις τοπικές πραγματικότητες. Δεδομένου ότι οι προκλήσεις διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών, οι πολιτικές απαντήσεις θα πρέπει να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν ως συντονισμένη προσπάθεια με την ενεργό συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών. Οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης, οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα διαδραματίσουν επίσης ρόλο. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να στηρίξει τα κράτη μέλη στο εγχείρημα αυτό, μεταξύ άλλων διευκολύνοντας την αμοιβαία μάθηση και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σε όλα τα επίπεδα, για παράδειγμα στο πλαίσιο του μηχανισμού ενίσχυσης ταλέντων, ο οποίος στηρίζει τις περιφέρειες της ΕΕ στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της δημογραφικής μετάβασης. Η Επιτροπή θα δώσει επίσης ιδιαίτερη προσοχή στις ειδικές προκλήσεις που συνδέονται με τη δημογραφία των αγροτικών περιοχών στην προσεχή έκθεσή της σχετικά με την εφαρμογή του μακροπρόθεσμου οράματος για τις αγροτικές περιοχές, η οποία προβλέπεται να δημοσιευθεί στις αρχές του 2024.

ΕΡΓΑΛΕΙΟΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ: ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΠΟΥ ΤΙΘΕΝΤΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΕ

Οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να ενισχύσουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Ευρώπης και να συμβάλουν στην αντιστάθμιση των επιπτώσεων της δημογραφικής αλλαγής. Η τεχνητή νοημοσύνη και η αυτοματοποίηση αναδιαμορφώνουν ήδη την οικονομία και τις αγορές εργασίας στην Ευρώπη. Εάν σχεδιαστεί και εφαρμοστεί σωστά, η δράση πολιτικής για την προώθηση της καινοτομίας και της κλιμακούμενης εφαρμογής των τεχνολογιών μπορεί να συμβάλει στην αντιστάθμιση των επιπτώσεων της δημογραφικής αλλαγής στην παραγωγικότητα και τη δημοσιονομική βιωσιμότητα. Η τεχνολογία μπορεί επίσης να καταστήσει την υγειονομική περίθαλψη και τη μακροχρόνια φροντίδα πιο αποδοτικές από πλευράς κόστους και να βελτιώσει την πρόσβαση και την ποιότητα σε αυτόν τον τομέα, μεταξύ άλλων και στις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, για τους ηλικιωμένους και τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα. Επιπλέον, τα ψηφιακά εργαλεία μπορούν να συμβάλουν στην ευημερία ενός γηράσκοντος πληθυσμού, προάγοντας έναν πιο υγιή και πιο ενεργό τρόπο ζωής. Μπορούν επίσης να διευκολύνουν την κοινωνική συμμετοχή, μετριάζοντας την κοινωνική απομόνωση των ηλικιωμένων, ιδίως όταν χρησιμοποιούνται ψηφιακά εργαλεία ως μέσο διευκόλυνσης των πραγματικών διαπροσωπικών αλληλεπιδράσεων.

Εκτός από τα κανονιστικά μέσα και τα πλαίσια πολιτικής που παρατίθενται ανωτέρω, μια σειρά χρηματοδοτικών μέσων είναι διαθέσιμη σε επίπεδο ΕΕ για τη στήριξη των κρατών μελών. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας τονώνει τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις στους τέσσερις πυλώνες της εργαλειοθήκης, ιδίως με τη διοχέτευση περίπου 8 δισ. EUR στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα⁶⁴, περίπου 43,2 δισ. EUR στην εκπαίδευση⁶⁵, περίπου 41,7 δισ. EUR στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση⁶⁶, περίπου 48,2 δισ. EUR στη στήριξη της υγειονομικής περίθαλψης και της μακροχρόνιας φροντίδας⁶⁷ και περίπου 15,1 δισ. EUR στην κοινωνική στέγαση και τις κοινωνικές υποδομές⁶⁸. Στις συμφωνίες εταιρικής σχέσης 2021-2027, 26 κράτη μέλη προσδιόρισαν τη δημογραφία ως μείζονα πρόκληση για τις επικράτειές τους, που πρέπει να αντιμετωπιστεί με τη στήριξη των ταμείων της πολιτικής συνοχής. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο + (ΕΚΤ +), το κύριο μέσο της ΕΕ για επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό, διαθέτει από κοινού με τα κράτη μέλη σχεδόν 7 δισ. EUR για την προώθηση ενός ισορροπημένου ως προς το φύλο κόσμου εργασίας, ίσων συνθηκών εργασίας και καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, και 427 εκατ. EUR για τη στήριξη της ενεργού και υγιούς γήρανσης των εργαζομένων. Η επικείμενη ενδιάμεση αξιολόγηση των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής⁶⁹ για την περίοδο 2021-2027, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί έως τα μέσα του 2025 και η οποία θα διενεργηθεί με γνώμονα τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις που θα εκδοθούν το 2024, θα αποτελέσει ευκαιρία για την αξιολόγηση της κατάστασης των εν λόγω περιφερειών και, κατά περίπτωση, για την ευθυγράμμιση του προγραμματισμού των ταμείων της πολιτικής συνοχής. Επιπλέον, το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» χρηματοδοτεί την έρευνα για τη μεν μείωση των ελλείψεων και των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων με 43 εκατ. EUR, για τη δε αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της δημογραφικής αλλαγής με 27 εκατ. EUR.

Η αποτελεσματική διαχείριση της δημογραφικής αλλαγής απαιτεί ολοκληρωμένα, υψηλής ποιότητας και αναλυτικά δεδομένα καθώς και ικανότητες σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο για τη συλλογή και την αξιολόγηση των δεδομένων και της εμπειρογνομοσύνης, προκειμένου να παρέχεται ανάλυση και καθοδήγηση σχετικά με τις κατάλληλες λύσεις. Ο συντονισμός των προσπαθειών είναι επίσης καίριας σημασίας. Σε εθνικό επίπεδο, τα κράτη μέλη έχουν διενεργήσει ή δρομολογούν αξιολογήσεις της δημογραφικής αλλαγής και των επιπτώσεων της, για παράδειγμα στις **Κάτω Χώρες μέσω της νέας «Κρατικής επιτροπής για τις δημογραφικές εξελίξεις 2050». Συμπληρώνοντας τις δραστηριότητες αυτές, οι ευρωπαϊκές στατιστικές για τον πληθυσμό και τη μετανάστευση και ο «Δημογραφικός Άτλας» σε επίπεδο ΕΕ παρέχουν ήδη ένα άνευ προηγουμένου σύνολο δεδομένων, διαδραστικών χαρτών και**

⁶⁴ Αριθμητικά στοιχεία της 28ης Σεπτεμβρίου 2023. Τα δεδομένα βασίζονται στη μεθοδολογία σήμανσης πυλώνων που χρησιμοποιείται για τον πίνακα αποτελεσμάτων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και αντιστοιχεί στα μέτρα που κατανέμονται στον τομέα πολιτικής «προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα» ως πρωταρχικό ή δευτερεύοντα τομέα πολιτικής. Για πιο πρόσφατες πληροφορίες και αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τον ΜΑΑ, ανατρέξτε επίσης στην Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of the Recovery and Resilience Facility: Moving forward (έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας: Πορεία προς τα εμπρός), COM (2023) 545 final/2.

⁶⁵ Ο.π. Τα δεδομένα αντιστοιχούν στα μέτρα που κατανέμονται στον τομέα πολιτικής «Γενική, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση» ως πρωταρχικό ή δευτερεύοντα τομέα πολιτικής.

⁶⁶ Ο.π. Τα δεδομένα αντιστοιχούν στα μέτρα που κατανέμονται στους τομείς πολιτικής «Εκπαίδευση ενηλίκων», «Πράσινες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» και/ή «Ανθρώπινο κεφάλαιο στην ψηφιοποίηση» ως πρωταρχικούς ή δευτερεύοντες τομείς πολιτικής.

⁶⁷ Ο.π. Τα δεδομένα αντιστοιχούν στα μέτρα που κατανέμονται στους τομείς πολιτικής «Υγειονομική περίθαλψη» και/ή «Μακροχρόνια φροντίδα» ως πρωταρχικούς ή δευτερεύοντες τομείς πολιτικής.

⁶⁸ Αριθμητικά στοιχεία της 5ης Οκτωβρίου 2023. Τα δεδομένα αντιστοιχούν στα μέτρα που κατανέμονται στον τομέα πολιτικής «Κοινωνική στέγαση και άλλες κοινωνικές υποδομές» ως πρωταρχικό ή δευτερεύοντα τομέα πολιτικής.

⁶⁹ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο +, Ταμείο Συνοχής και Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.

διαγραμμάτων στον τομέα αυτό, επιπλέον άλλων εργαλείων, όπως το Παρατηρητήριο για τις αγροτικές περιοχές. Ωστόσο, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην οικοδόμηση της βάσης αποδεικτικών στοιχείων και στη συγκέντρωση ικανοτήτων για την αξιολόγηση και την περαιτέρω πρόβλεψη των δημογραφικών τάσεων και των επιπτώσεών τους, καθώς και του τρόπου με τον οποίο οι πολιτικές μπορούν να σχεδιαστούν καλύτερα ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες του μεταβαλλόμενου πληθυσμού ηλικιωμένων στις κοινωνίες μας. Ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση είναι η πρόταση κανονισμού για τις ευρωπαϊκές στατιστικές σχετικά με τον πληθυσμό και τη στέγαση⁷⁰, η οποία αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό και την ενσωμάτωση στατιστικών σχετικά με τη δημογραφία, τη διεθνή μετανάστευση και την απογραφή πληθυσμού και στέγασης.

⁷⁰Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις ευρωπαϊκές στατιστικές σχετικά με τον πληθυσμό και τη στέγαση, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 862/2007 και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 763/2008 και (ΕΕ) αριθ. 1260/2013, COM(2023) 31 final.

Με σκοπό την ενίσχυση των διαθέσιμων εργαλείων, η Επιτροπή:

θα ενισχύσει τη βάση δεδομένων και αποδεικτικών στοιχείων

- θα μετατρέψει τον **Δημογραφικό Άτλαντα** σε μια δυναμική πλατφόρμα για τη δημιουργία και τη διάδοση γνώσεων σχετικά με τη δημογραφία σε επίπεδο ΕΕ, διευκολύνοντας τις ανταλλαγές μεταξύ των κρατών μελών
- θα στηρίζει, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού στατιστικού συστήματος, τα κράτη μέλη για την **ενίσχυση των στατιστικών τους σχετικά με τον πληθυσμό και τη στέγαση** και την υλοποίηση καινοτόμων δράσεων, με βάση το μελλοντικό κανονιστικό πλαίσιο για τις ευρωπαϊκές στατιστικές σχετικά με τον πληθυσμό και τη στέγαση (ESOP)
- θα στηρίζει δραστηριότητες ανάλυσης στο πλαίσιο του **ΕΚΤ + σκέλος Απασχόληση και Κοινωνική καινοτομία (EaSI)** το 2024, για την αντιμετώπιση βασικών πτυχών των δημογραφικών εξελίξεων, ιδίως όσον αφορά τη μακροζωία, τη γήρανση και τη μακροχρόνια φροντίδα
- θα στηρίζει την **έρευνα μέσω του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη»** σχετικά με πολιτικές απαντήσεις στις δημογραφικές προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης μελέτης σχετικά με τις επιπτώσεις της αυξανόμενης ανάγκης για μακροχρόνια φροντίδα («κύμα φροντίδας») η οποία θα δημοσιευθεί έως το 2025

θα στηρίζει την επανεξέταση και την αναβάθμιση των πολιτικών που σχετίζονται με τη δημογραφία σε όλα τα επίπεδα

- θα ενθαρρύνει, σε συνεργασία με την Προεδρία, **τακτικούς διαλόγους και ανταλλαγές** με τα κράτη μέλη σχετικά με όλες τις δημογραφικές διαστάσεις μέσω ειδικών δομών και πόρων
- θα αξιοποιήσει το **Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης** για την παροχή βοήθειας στις εθνικές αρχές, κατόπιν αιτήματός τους, με σκοπό την ανάπτυξη ή την επικαιροποίηση εθνικών στρατηγικών που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της δημογραφικής αλλαγής, ιδίως στο πλαίσιο των εμβληματικών πρωτοβουλιών «Youth First» (Πρώτα οι νέοι), «Skills» (Δεξιότητες), «Overcoming barriers to regional development» (Υπέρβαση των εμποδίων στην περιφερειακή ανάπτυξη) και «Migrant integration and talent attraction» (Ενταξη των αλλοδαπών και προσέλκυση ταλέντων)
- θα δημοσιεύσει, στις αρχές του 2024, την **9η έκθεση για τη συνοχή**, η οποία θα αποτελέσει ευκαιρία προβληματισμού σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η πολιτική συνοχής βοηθά τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν τις δημογραφικές προκλήσεις
- **θα ενσωματώσει τις δημογραφικές ανησυχίες** στις σχετικές προτάσεις πολιτικής σε **επίπεδο ΕΕ** και στις συνοδευτικές εκτιμήσεις επιπτώσεων, κατά περίπτωση
- **θα διοργανώσει θεματική διάσκεψη κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024** για να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο τα συστήματα και οι πολιτικές μπορούν να διατηρήσουν τη μακροζωία στην Ευρώπη, με βάση τα κύρια πορίσματα των εκθέσεων για την επάρκεια των συντάξεων και τη γήρανση.

θα διασφαλίσει ότι καμία περιφέρεια της ΕΕ δεν θα μείνει στο περιθώριο

- θα δρομολογήσει επίσημα την **πλατφόρμα αξιοποίησης ταλέντων** στις 23-24 Νοεμβρίου

2023 και θα προβεί σε περαιτέρω προσκλήσεις στο πλαίσιο του μηχανισμού ενίσχυσης ταλάντων

- θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στις ειδικές προκλήσεις που συνδέονται με τη δημογραφία των αγροτικών περιοχών στην προσεχή έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του μακροπρόθεσμου οράματος για τις αγροτικές περιοχές
- θα στηρίξει τη δημιουργία **100 περιφερειακών κέντρων καινοτομίας** με τη συμμετοχή περιφερειών της ΕΕ με χαμηλότερες επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας, με χρηματοδότηση ύψους 100 εκατ. EUR από το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» και 70 εκατ. EUR από το Μέσο Διαπεριφερειακών Επενδύσεων Καινοτομίας (Ι3) στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ
- θα διεξάγει τακτικό διάλογο στο πλαίσιο της αρμόδιας ομάδας εμπειρογνομόνων της Επιτροπής, η οποία ασχολείται με τα ταμεία της πολιτικής συνοχής⁷¹, σχετικά με τις δημογραφικές προκλήσεις και τη στήριξη από τα σχετικά ταμεία, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι δημογραφικές προκλήσεις αντιμετωπίζονται επαρκώς καθ' όλη τη διάρκεια του προγραμματισμού και της εφαρμογής τους
- θα καλέσει τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν την επικείμενη **ενδιάμεση επανεξέταση των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής** για να προσαρμόσουν, όπου απαιτείται, τα προγράμματα στις ανάγκες που προκύπτουν από τις δημογραφικές προκλήσεις

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η δημογραφική αλλαγή έχει βαθύ αντίκτυπο στη ζωή μας και στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας. Ενώ η «κοινωνία της μακροζωίας» μπορεί να μας βοηθήσει να προσαρμοστούμε και να αξιοποιήσουμε νέες ευκαιρίες, η γήρανση του πληθυσμού και η συρρίκνωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας ενδέχεται να επιδεινώσουν τις υφιστάμενες προκλήσεις που σχετίζονται με την έλλειψη εργατικού δυναμικού, την παραγωγικότητα και τους δημόσιους προϋπολογισμούς, επηρεάζοντας αρνητικά την οικονομία και την κοινωνία γενικότερα. Οι δημογραφικές τάσεις μπορούν επίσης να συμβάλουν στη διεύρυνση των ανισοτήτων μεταξύ περιφερειών και χωρών, υπονομεύοντας ενδεχομένως την κοινωνική συνοχή και την εμπιστοσύνη στην ικανότητα των δημοκρατικών μας θεσμών να διασφαλίσουν ευημερία και ευεξία για όλους.

Η Ευρώπη πρέπει να υιοθετήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα δίνει τη δυνατότητα σε όλες τις γενεές να υλοποιήσουν τα ταλέντα και τις προσδοκίες τους. Οι ηγέτες της ΕΕ εξέφρασαν στη Γρανάδα την αποφασιστικότητά τους να επενδύσουν στις δεξιότητες του μέλλοντος και να αντιμετωπίσουν τις δημογραφικές προκλήσεις. Για την οικοδόμηση μιας ανθεκτικής, βιώσιμης οικονομίας στην υπηρεσία των ανθρώπων και μιας κοινωνίας όπου τα άτομα θα μπορούν να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους, είναι ζωτικής σημασίας να δοθεί η δέουσα προσοχή στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των διάφορων στόχων πολιτικής. Οι ενωσιακές και εθνικές πολιτικές θα πρέπει να επιτρέπουν στους πολίτες σε ολόκληρη την Ευρώπη να συνδυάζουν τις οικογενειακές προσδοκίες με την αμειβόμενη

⁷¹ Ομάδα εμπειρογνομόνων για τα ταμεία του κανονισμού περί κοινών διατάξεων (ομάδα εμπειρογνομόνων ΚΚΔ), βλ. C(2021) 7888 final.

εργασία. Η ισότητα των φύλων, η απαγόρευση των διακρίσεων, ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων και η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών πρέπει να καθοδηγούν τις προσπάθειές μας ανά πάσα στιγμή. Καθώς οι σοβαρές ελλείψεις εργατικού δυναμικού επιβαρύνουν τις επιχειρήσεις σε ολόκληρη την ΕΕ, η νόμιμη μετανάστευση και η αποτελεσματική ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών είναι επίσης ζωτικής σημασίας, συμπληρωματικά προς την αξιοποίηση ταλέντων από το εσωτερικό της Ένωσης. Η προγραμματισμένη σύνοδος κορυφής των κοινωνικών εταίρων στο Val Duchesse το πρώτο εξάμηνο του 2024 θα αποτελέσει ευκαιρία για την περαιτέρω αντιμετώπιση του πιεστικού ζητήματος των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων. Για την αντιμετώπιση του ζητήματος της ανταγωνιστικότητας συνολικά, η Πρόεδρος της Επιτροπής ανέθεσε στον Mario Draghi, πρώην πρόεδρο της ΕΚΤ και πρώην πρωθυπουργό της Ιταλίας, να εκπονήσει έκθεση σχετικά με το μέλλον της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ έως το καλοκαίρι του 2024.

Με τη συνεργασία μπορούμε να επιτύχουμε πρόοδο προς την κατεύθυνση μιας ισχυρής, δυναμικής, ανταγωνιστικής και συνεκτικής Ευρώπης. Η παρούσα ανακοίνωση επισημαίνει τις βασικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που απαιτούνται για την αντιμετώπιση και τη διαχείριση της δημογραφικής αλλαγής στην Ευρώπη. Όπως προαναφέρθηκε, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στα κράτη μέλη θα πρέπει να τις εφαρμόζουν στα εθνικά και περιφερειακά τους πλαίσια μέσω μιας προσέγγισης στο επίπεδο του συνόλου της διοίκησης. Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί να στηρίζει τα κράτη μέλη στην αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων εργαλείων και, προς τον σκοπό αυτό, να συνεχίσει την περαιτέρω ανάπτυξή τους. Στο πλαίσιο των προσπαθειών τους, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει επίσης να προωθούν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και να εμπλέκουν όλους τους παράγοντες —κοινωνικούς εταίρους, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλους— βασίζοντας τις πολιτικές τους στην τοπική πραγματικότητα. Με τον τρόπο αυτό, μπορούμε να βοηθήσουμε τα άτομα και τις κοινότητες να ευημερήσουν, προάγοντας την ευημερία και την ευεξία τόσο των σημερινών όσο και των μελλοντικών γενεών.